ISSN: 1384-0657

Historische Kring Eemnes

2000-3

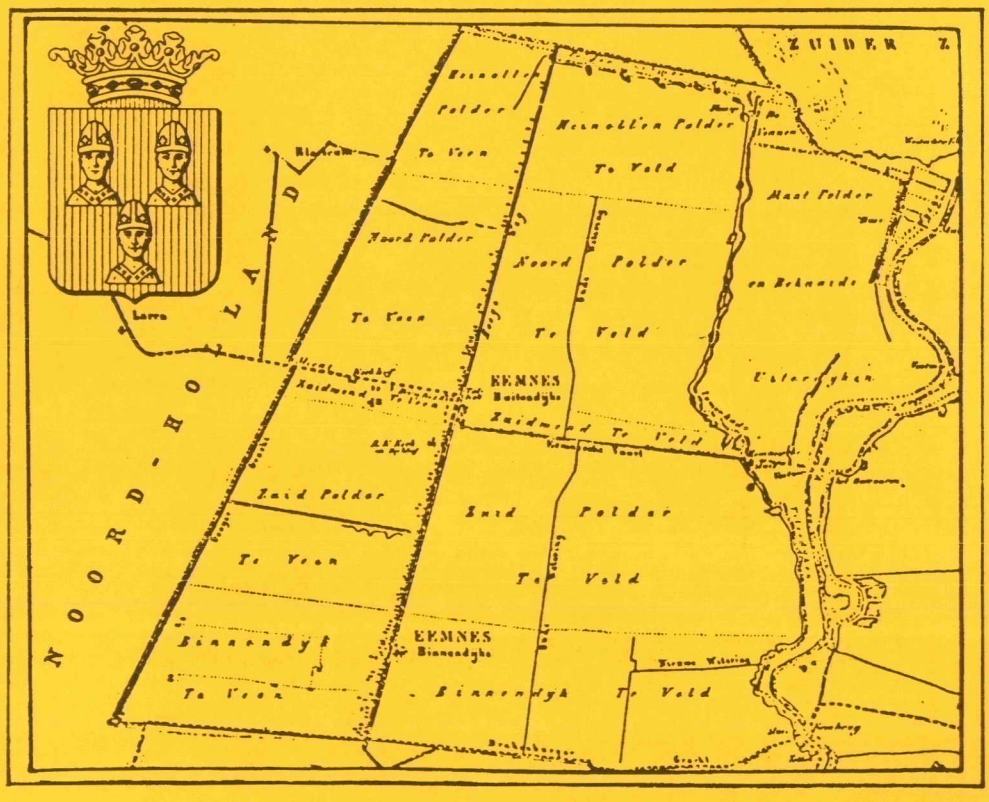

AUTO *VERZEKEREN?*
PRAAT ÉÉRST EENS MET *ONS!*

Dat een auto duur is, hoeven we u niet te vertellen. Elke besparing is dan ook meegenomen. Op de premie van de verzekering bijvoorbeeld. Als u ergens de vruchten van kunt plukken, dan is het wel van de personenautoverzekering van Univé. Maar waarom zou u óns geloven? Vergelijkt u zelf onze premie maar eens met die van uw eigen verzekering!

Trouwens, Univé biedt veel meer dan alleen een zeer scherpe premie: Natuurlijk de snel oplopende no-claim korting. Maar ook bouwjaarkorting voor auto's die ouder zijn dan 2 jaar. En een gratis hulpdienst. En wat te denken van het Premie Voordeel Plan? (Hoe meer verzekeringen, des te hoger de korting op de premies.) Hoe dat kan, zo'n lage prijs? Dat vertellen wij u graag. Kom eens langs of bel ons.

We zijn er voor u.

UNIVÉ
VERZEKERINGEN

UNIVÉ, DAAR PLUKT *Ú* DE VRUCHTEN VAN!

Heeft u vragen? Univé Laren - Eemnes, Wakkerendijk 66, 3755 DD Eemnes
Tel.: 035 - 531 72 42, Fax: 035 - 538 01 48

Historische Kring Eemnes

September 2000 jaargang 22, nr. 3

Verschijnt viermaal per jaar

Bestuur

Voorzitter	T. Roodhart	Laarderweg 12
Vice-voorzitter	H. v. Hees	Kerkstraat 15
Secretaris	R.v.d. Schaaf	Hasselaarlaan 46
Penningmeester	J. J. Smids	Graanoogst 3
Leden	R.Ruizendaal	Laarderweg 31
	Mw.M. v.d. Schaal	Watersnip 14
	J. v. Wijk	Raadhuislaan 39
	J. Frantsen	Streefoordlaan 4

Contributie H.K.E. *f* 25,00 per jaar, exclusief porto-kosten *f* 10,00.
Girorekening nr. 2080362

Losse nummers kwartaalboekje *f* 10,00 exclusief *f* 2,50 porto-kosten.

Ledenadministratie, adreswijzigingen en verkoop losse nummers: B. van Wijk-Blom, Raadhuislaan 39, tel. 5314689

Redactie: J. Smids, 5387572
Typewerk en correctie: M. Achthoven, B.van Wijk
Opmaak: H. v. Gelder, J. Smids

Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie.

Doel van de vereniging is bevordering van de kennis van- en de belangstelling voor de geschiedenis in algemene zin en de geschiedenis van Eemnes, met aansluitend gebied, in het bijzonder.

Inhoud

Van de redaktie	122
Werkgroepen	123
Oudheidkamer	123
Zicht op Eemnes	124
Wie weet iets van het doktershuis?	125
Schenkingen HKE	126
Herinneringen	127
Interview met John van den Heuvel	129
Korte geschiedenis van het geslacht Gieskens	135
Historie van het Openbaar Onderwijs (deel II)	169
Diavoorstelling door Gijs Elsinga	179
6FM en het Web	179
Wie doet er mee? Wie weet er van?	180

Herfstavond

Vrijdag 3 november
aanvang 20.00 uur

wordt in het Hervormd Centrum de Herfstavond van de Historische Kring Eemnes gehouden. De bij veel Eemnessers nog goed bekende heer G.Elsinga geeft een diavoorstelling van:

Bijzonder mooie plekjes in Eemnes.

Elders in dit boekje vindt U hier over meer informatie.

Van de redaktie

Kopij voor het volgende kwartaalboekje ontvangen wij graag voor 1 november 2000. Handgeschreven of getypt naar M. Achthoven, Laarderweg 71; op diskette naar J. Smids, Graanoogst 3.

Werkgroepen

Monumenten	M. Beel	Plantsoen 9	5313290
Biblio/topografie	P.Kaarsgaren	Willemserf 78	5386676
Genealogie	H.v. Hees	Kerkstraat 15	5389849
Recent Verleden	A. den. Boer	Aartseveen 32	5389297
Klederdracht Eem-			
en Gooiland	J. Eggenkamp	Laarderweg 2	5387265
Tentoonstelling	M. v. d. Schaal	Watersnip14	5317093

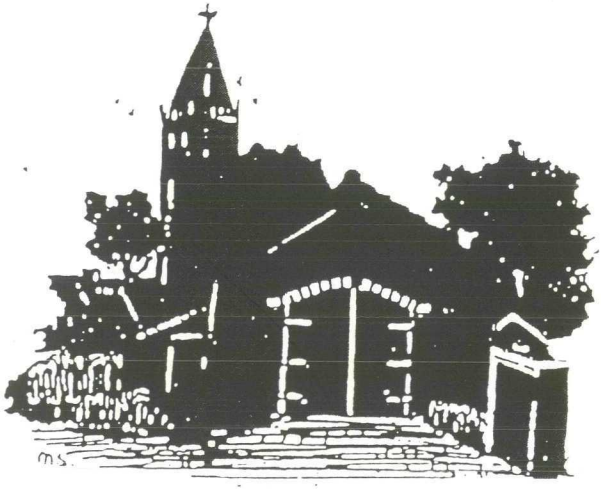

Oudheidkamer

Oudheidkamer Eemnes
Raadhuislaan 2a
Telefoon 035 - 5382375
Geopend: zaterdag van 14.00 - 16.00 uur
Toegang gratis

ZICHT op EEMNES door oude afbeeldingen

In de lopende tentoonstelling van de Oudheidkamer wordt met ongeveer 70 oude tekeningen, prenten en dergelijke getoond hoe Eemnes er uit zag in de 17e, 18e en 19e eeuw. In die tijd was er nog geen fotografie om beelden van bebouwing, wegen en landschap vast te leggen. Daarom kregen dikwijls kunstenaars opdracht om een tekening te maken van karakteristieke punten. Al gedurende heel wat jaren heeft Jan Out gegevens en kopieën verzameld van dergelijke tekeningen en prenten van ons dorp. Met de Werkgroep Tentoonstellingen van de Historische Kring toont hij nu een deels geleende verzameling. Tot eind december is deze tentoonstelling nog te zien.

Thema's en Documentatie

De expositie is ingedeeld naar een aantal thema's, zoals Eemnes-Binnen met het Dikke Torentje, Eemnes-Buiten met de grote Nicolaaskerk, de haven en vaart van Eemnes-Buiten, kasteel Drakenburg, buitenplaats Eemlust, landschappen en de kunstenaar Jan Fabius. Vooral de Nicolaaskerk en het Dikke Torentje en hun omgeving zijn op veel verschillende manieren vastgelegd. Sommige duidelijk verkeerd. Ook bijzonder is de uitvergrote tekening van het panorama van Eemnes, zoals dat in de 18e eeuw vanaf de Tafelberg bij Blaricum nog te zien was.

Bij de tentoonstelling ligt een bundel documentatie ter inzage, met de titel Topografische Afbeeldingen van Eemnes tot 1900. Deze bundel bevat een toelichting per afbeelding en biografische gegevens van elke kunstenaar.

Familiealbum van Eemlust

Voor de eerste keer staat het Album Amicorum ten toon. Dit is het familiealbum van de bewoners van de buitenplaats "Eemlust", dat halverwege de Wakkerendijk stond, ter hoogte van het huidige Wakkerendijk 132. Er staan gedichtjes in en tekeningen, veelal gemaakt als dank voor het logeren. Ook de bekende Haarlemse tekenaar Wybrand Hendriks maakte voor dit album een aardig plaatje van de tuin van Eemlust. Tijdens het logeren in Eemnes maakte hij vermoedelijk ook een zicht op Eemnes-Buiten, dat zich nu bevindt in het Museum voor Schone Kunsten te Brussel.

Kunstenaars Jordanus Hoorn en Jan Fabius

De kunstenaar Jordanus Hoorn (1753 - 1833), die vanaf 1795 stadstekenleraar van Amersfoort was, maakte in 1778 een tekening van Eemnes-Binnen. Hij maakte later ook een olieverfschilderij van deze afbeelding. Dat bevindt zich tegenwoordig in een museum te Cleveland in Ohio, USA.

Een verhaal apart is de Amsterdamse kunstschilder Jan Fabius (1820 - 1889). In de verzameling van de Oudheidkamer waren reeds langere tijd een aantal tekeningen van zijn hand te zien, merkwaardigerwijs gedateerd 1825. De schilder was toen pas vijf jaren oud. Vermoedelijk tekende hij dikwijls "naar

Grootmoeders tijd" en dateerde hij daarom zijn tekeningen wat vroeger. Jan Fabius maakte een bijna even grote serie tekeningen van Maassluis, waar zijn zuster woonde. Opvallend is het grote aantal "kerkelijke" tekeningen van Jan Fabius. Dit komt waarschijnlijk door de invloed van zijn vader en een broer en zwager, die predikant waren.

Wie weet iets van het "doktershuis" Wakkerendijk 44 en de bewoners tot 1917?

Wij zoeken mensen die nog wat weten van de doktoren en hun gezinnen die hebben gewoond in het huis *MACHRISJO* en hoe het huis ruim 100 jaar geleden is verbouwd. Het gaat om het karakteristieke hoge huis Wakkerendijk 44, dat al lange tijd eigendom is van families Makker.

- Kent iemand nog een afstammeling van een van de doktersgezinnen, die er van 1895 tot 1917 hebben gewoond?
- Weet iemand waar nog bouwtekeningen zijn uit die periode of nog eerder?

Enkele jaren geleden is er nog wel iemand bij het huis geweest, die meer wist van de historie en zelfs de originele bouwtekeningen zou hebben. Diegene zou nog eens terug komen, maar dat is helaas niet gebeurd en naam en adres zijn niet bekend.

Mogelijk helpt onderstaand lijstje van Eemnesser artsen, die er hebben gewoond:

- Joh.Th.A.Weitjens, van 1895 - 1899 (kinderen: dochter geb. 1896, zoon 1897, dochter 1898)
- Wijtze Warmoltz, van 1899 - 1908 (zoon geb. 1906)
- Joh.Duijster, van 1908 - 1910
- Albert T.Snijder, van 1910 - 1911 (zoon geb. 1911)
- Jan J. de Casparis, van 1915 - 1917 (zoon geb. 1916).

Daarna woonden er enkele jaren Belgische vluchtelingen en vervolgens was mevrouw Clasien Makker lang de hoofdbewoner. Zie verder blz 117 en 118 van het boek Eemnes, Geschiedenis en Architectuur (uitgeverij Kerckebosch, 1999).

Iedereen die wat meer weet, vragen we contact op te nemen met

Ton of Esther Makker	of	Rom van der Schaaf
Wakkerendijk 44		Hasselaarlaan 46
3755 DC Eemnes		3755 AW Eemnes
035-5384025		035-5386094

Schenkingen H.K.E.

In de afgelopen periode ontvingen wij de volgende zaken als aanvulling voor de collectie van de HKE:

- Rietoord om granskanten te maaien
  van: G. Breunesse, Laarderweg 52, Eemnes

- Twee grote grepen om kolen te scheppen
  van: P. Veenman, Nieuweg 8, Eemnes

- Koolmes, hoedenspeld, thermometer voor boter en kaas, kwattadoosje, haakjes, knoopjes
  van: J. Arends, Streefoordlaan 18, Eemnes

- Foto op linnen van schilderij van Jan Fabius voorstellend Nederlands Hervormde Kerk Eemnes-Buiten (1856-) in speciale lijst
  van: John Ruis, Zevenend 67, Laren

- Schilderij van Nederlands Hervormde Kerk Eemnes-Buiten van Toon de Jong
  van: J.M. v.d. Veer, Kerklaan 5, Laren

- Lepel om lood mee te gieten
  van: L.H. Blom, Graanoogst 14, Eemnes

- Houten rondrijders
  van: N. v.d. Velden, Laarderweg 80, Eemnes.

- Gedichtenbundel geschreven door Bernard ter Haar, indertijd dominee van Eemnes-Binnen + krantenknipsels + dia's
  van: Mevrouw J. v.d. Brink-van Wijkvliet, Prof. Meijerlaan 10, Baarn

- Bidprentjes
  van: P. Leeuwenkamp, Binder 1, Eemnes

- Bidprentjes
  van: de heer Bouwmeester te Baarn

Voor al deze schenkingen willen we u van harte bedanken!

Herinneringen

In de oorlogsjaren hadden we twee bakfietsen. Een grote met een klep, die diende om kruidenierswaren op te halen bij de grossiers, want die konden niet meer bezorgen en ook om de waren uit te brengen. We hadden ook een kleinere met een open platte bak. De kleine bakfiets had houten voorwielen, de voorbanden waren op en nieuwe niet meer te krijgen. Die open bakfiets werd gebruikt voor grove materialen, die veelal niet in de grote met klep pasten. We hebben er wel hout uit het bos mee vervoerd.

Regelmatig ging ik met die kleine bakfiets ook pekelwater halen. Ook zout was niet meer te krijgen, pekelwater was een goede vervanger. Ik haalde dat in een grote mandfles bij Conimex, dat bedrijf was toen gevestigd in een villa aan de Eemnesserweg in Baarn. Halen was niet zo'n probleem, maar dat pekelwater in die mandfles moest gebotteld worden, dat was een veel onaangenamer karwei.
Die volle mandfles was niet te tillen. Dat probleem werd opgelost met behulp van een slangetje. Eén uiteinde van het slangetje werd in de mandfles gestoken en dan moest je aan het andere einde zuigen tot dat je zout proefde.

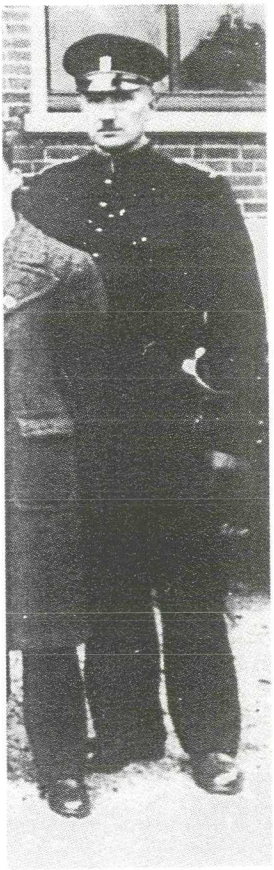

Gemeenteveldwachter J. de Groot

Zeewater is zout, maar dat bevat slechts weinig pekel. Dit water was verzadigd van zout, want als de fles leeggelopen was, dan bleef er altijd een laag nat zout op de bodem van de grote mandfles liggen.
Het cruciale punt was om het zoute water niet in je mond te krijgen of dat zo veel mogelijk te beperken. Als het pekelwater eenmaal door het slangetje liep, dan bleef het lopen, maar als je te vroeg ophield met zuigen, dan stroomde het pekelwater in het slangetje weer terug in de mandfles. Teneinde raad besloot je maar om flink door te zuigen en dan kreeg je prompt een flinke scheut pekelwater in je mond. Dan begon het geproest en gespuw. We hadden er een glas water bij staan om na te spoelen.
We zogen bij toerbeurt. Tijdens het zuigproces zei vader altijd: 'Niet slikken".

Op de grote bakfiets met klep ging ik dikwijls naar De Kleer. Dat was een grossier in koloniale- en grutterswaren. Ik moest dan over de Brink van Baarn.
Om op de Brink te komen had ik twee mogelijkhe-

Rechts" Rijksveldwachter C. de Groot. Hij woonde op Molenweg 3

den: over de Eemnesserweg of door de Laanstraat. Door de Laanstraat was om en je had dan ook een flinke klim te verwerken, maar de Laanstraat was een winkelstraat, daar was veel meer te beleven. Op de heenweg, dan was de bak nog leeg, ging ik door de Laanstraat en terug, met volle bak, over de Eemnesserweg.

In de Laanstraat werd ik eens aangehouden door twee rechercheurs of controleurs. Ze wilden de inhoud van de bakfiets zien.
Die was leeg. Vervolgens vroegen ze mijn naam, adres en geboortedatum. Ze informeerden ook naar mijn bestemming.
Nadat ze enkele gegevens over mijn vader genoteerd hadden, mocht ik gaan.
Ik was best tevreden: ze hadden niets gevonden en zowel mijn vader als ik hadden niets te vrezen voor de "Arbeitseinsatz". Ik vervolgde mijn weg naar De Kleer met blijdschap.

Enkele maanden later stond op een avond veldwachter De Groot voor de deur. Als er plotseling een politieagent voor je neus staat, dan schrik je niet weinig. In de oorlogsjaren was dat nog veel erger. Iedereen zondigde tegen de toen bestaande regels en wetten. Mijn broer was ondergedoken en vader mestte clandestien een varken in de vroegere paardenstal. Zouden we verraden zijn?

Nadat De Groot koffie aangeboden was, vroeg vader al gauw wat het doel van zijn komst was. Veldwachter De Groot, die graag gewichtig deed, wees naar mij en zei tegen vader: "Kinderarbeid". Hij verduidelijkte, dat ik in de Laanstraat te Baarn was betrapt op het besturen van een driewielig voertuig, terwijl ik nog niet de leeftijd van veertien jaar had bereikt. Daar was procesverbaal van opgemaakt. De kosten waren tien gulden.
Allen waren erg opgelucht. De Groot kreeg nog een kop koffie en ook een tientje.
Nauwelijks was De Groot vertrokken of mijn zusje barstte in huilen uit, de spanning was ook zo groot geweest.
Ze had zo'n angst gehad, dat de veldwachter me zou arresteren en meenemen.
Toen het voorval de volgende dag nog eens besproken werd, leek het me, dat vader het toch wel jammer vond van dat tientje.
Hij zei tegen me: "Wat doe je met je kont in de Laanstraat".

Chris Roothart
Meentweg 166
3454 AZ De Meern.

Interview met John van den Heuvel, beeldend kunstenaar

Eemnes als inspiratiebron

Van 3 juni tot en met 22 juli jl. exposeerde John van den Heuvel een aantal van zijn tekeningen en schilderijen in de Eemnesser bibliotheek. Dit artikel gaat over zijn speciale relatie met Eemnes, de bakermat voor zijn kunstenaarschap.

Eind 1999 vroeg John aan het bestuur van de Historische Kring Eemnes om te bemiddelen bij de organisatie van een tentoonstelling van zijn werk in Eemnes. Een nadere kennismaking leek ons noodzakelijk want niemand kende John.
Hij vertelde dat hij gewoond had in het nieuwe "Zwaantje" op Wakkerendijk 256 naast de familie Hoofd, waar hij vaak over de vloer kwam. Nadat ik contact had opgenomen met Marie Wiggerts-Hoofd bleek al snel, dat het ging om Jantje van den Heuvel. Geleidelijk aan kwamen er bij haar steeds meer herinneringen. Genoeg voor Rom van der Schaaf om een ontmoeting in Eemnes te arrangeren.
Op 22 april 2000 zaten Kees Hoofd, Jo van 't Klooster-Hoofd en Marie Wiggerts-Hoofd gezellig om de tafel met John. Hun gesprek werd het uitgangspunt voor dit artikel.

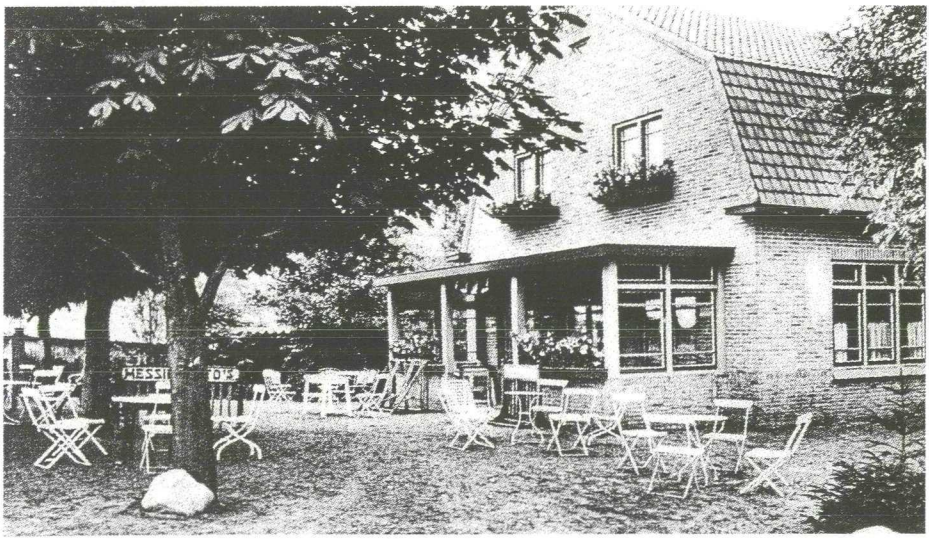

Café "Het Zwaantje" Wakkerendijk 256 Eemnes, zoals het eruit zag rond 1935

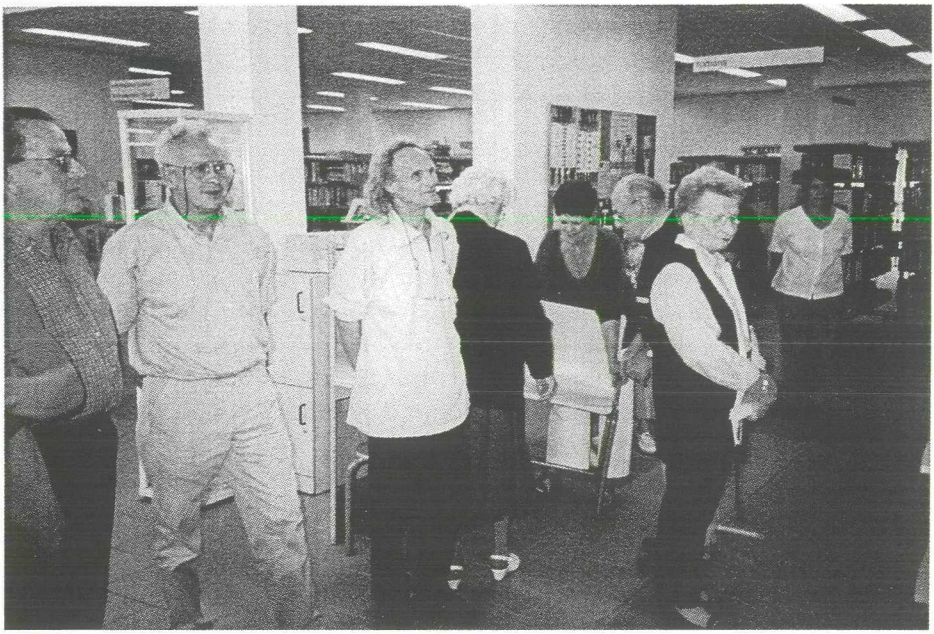

Derde van links: Beeldend kunstenaar John v.d. Heuvel bij de opening van zijn expositie in Eemnes op 3 juni 2000

Hoe kwam John in Eemnes terecht?

Hij werd in 1937 in Den Bosch geboren als zoon van de kleermaker Frans van den Heuvel en Fien van den Bogaart. Jantje was niet zo gezond; hij piepte altijd.

Zijn opa van moederskant was Lambertus Josephus van den Bogaart, getrouwd met Theodora van de Ven. Hij had in Den Bosch een sigarenzaak met behangers/stoffeerdersbedrijf. Zijn enige zoon Lambèrt wilde graag een café beginnen en daarom kocht opa in 1942 het café "Het Zwaantje". Lambèrt getrouwd met Tonnie van den Akker, werd kastelein en oma en opa verhuisden op 20 april 1942 mee naar Eemnes. Al gauw mocht Jantje bij zijn grootouders komen om aan te sterken. Zo verbleef hij gedurende de oorlog vrijwel de gehele tijd in Eemnes. Zijn ouders hadden een groot gezin en vonden dat de ziekelijke Jantje goed op zijn plaats was bij de grootouders in Eemnes.
John vatte zijn eerste herinneringen als volgt samen:
"Het eerste dat ik van "Het Zwaantje" zag waren die grote groene kastanjebomen, die wuivend voor een terras met wit grind stonden. Door een glazen serre vol stoelen en tafeltjes, kwam ik binnen in de gelagkamer, waar een groot biljart stond. Er lag een grote herdershond onder, Kazan was zijn naam. Er stonden enkele hoge berkenbomen en een massa zwarte bessenstruiken; ook

was er een moestuin, afgesloten door een tuinpoort.
Helemaal achteraan liep een brede, met kikkerdril overdekte sloot, waar ik nooit vlakbij mocht komen, want er was nog niet zo lang geleden een kind in verdronken. Ik voelde me hier al snel thuis".

Familie Hoofd
Naast het nieuwe café "Het Zwaantje" woonde op Wakkerendijk 258 het gezin van Kees Hoofd in de boerderij, die vroeger de herberg "Het Zwaantje" was. Jonh vertelt: "De dag na mijn aankomst in Eemnes stond ik al voor de deur bij de buurvrouw. Wat vond ik hun boerderij met witte kap mooi! De buurman liet mij zijn werkplaats zien: een lange grote ruimte, waar het naar hout en teer rook. Er lag een dozijn telegraafpalen op de grond, door de buurman gezaagd en geteerd."

Rie Wiggerts vult meteen aan. Ze vertelt, dat Dora v.d. Ven, de oma van Jan, altijd Opoes werd genoemd. Opoes liet Jantje vaak naar de familie Hoofd gaan,omdat daar veel kinderen waren. Rie: "Ik waste vaak mijn kleine broertjes en zusjes. Op een dag vroeg Opoes of ik Jantje ook mee wilde wassen in de teil. De volgende dag had hij waterpokken! Dat vond ik niet zo leuk!
Jan had een bijzondere band met zijn buurvrouw mevrouw Hoofd-Hilhorst. Jan: "Meestal zat ik bij haar aan de tafel te tekenen in een groot schetsboek. Ze vond het mooi wat ik tekende. Soms zei ze wel eens: "Dat manneke zit boordevol fantasie, hij tekent als een volleerd artiest." Er was ook zoveel moois te zien in Eemnes."

Opleiding en Eemnesser tekeningen
Het schetsboek met jeugdtekeningen uit Eemnes heeft Jan lange tijd goed bewaard. Na zijn jeugd volgde hij een opleiding aan de Koninklijke tekenacademie in Den Bosch en een vervolgopleiding in Arnhem. Bij een verhuizing naar Spanje is hij het schetsboek kwijtgeraakt. De verschillende Eemnesser beelden uit zijn jeugd had hij nog zo scherp voor ogen, dat hij ze enkele jaren geleden opnieuw op papier kon zetten.
Deze tekeningen had hij tijdens de ontmoeting met de familie Hoofd in de Eemnesser Oudheidkamer bij zich.
Elke tekening had zijn eigen verhaal.

Rie, Jo en Kees kijken hun ogen uit. Ze geven direct aan wat er niet klopt aan de tekeningen. Dat is zo bij woning Wakkerendijk 258: "Ons huis was niet helemaal wit en er zaten toch meer ramen in!"
John geeft nog steeds aan dat het zijn herinneringen zijn.

Smokkelen
Zoals gezegd verbleef Jan vanaf 1942 gedurende de oorlog bijna continu in

Eemnes. In het begin ging hij er geregeld op uit met Opoes (Dora v.d. Ven) en een zekere Pauline. 's Nachts vertrokken ze en ze gingen lopend van Eemnes naar Utrecht. Vandaar ging het met de trein naar Eindhoven en dan naar België. Daar werd smokkelwaar gehaald: Buk-shag en sigaretten. De vrouwen verstopten het onder hun bontjas en Jan moest het in zijn broek stoppen. Ook op de terugweg ging het drietal weer lopend van Utrecht naar Eemnes. Voor een zesjarig jochie als Jan een enorme opgave. Hij was dan ook blij als hij het beeldje van Christoffel Pullmann bij Paleis Soestdijk weer zag. Hij wist dan: we zijn bijna thuis.
Bij het smokkelen was er één regel die Jan van tevoren goed werd ingeprent: "altijd mondje dicht!" Maar hij vertelde alles bij de familie Hoofd. Die kregen enthousiaste verhalen te horen over het "Fokkelen".
De betreffende tekening laat Jan en Opoes zien bij het beeld van Pullmann in Soestdijk.

Interieur "Het Zwaantje"
"Als ik niet bij buurvrouw Hoofd was, dan zat ik in de kroeg" zei John. "Met mijn brandweerautootje zat ik vaak onder het biljart. Op de tap stond een kastje met gevulde koeken en allerlei ander lekkers. Opoes gaf me daar vaak iets van. Er kwamen ook Duitse soldaten in het café die dan om Snaps vroegen. Soms waren er hoge officieren uit het Kamp Amersfoort, in het zwart gekleed. Ze waren altijd met de auto. Van hen was ik bang! Ze schoten soms in het wild. Tegen het eind van de oorlog kwamen er weer eens Duitsers in het café die om Snaps vroegen. Oom Lambèrt zei: "we hebben geen Snaps meer. Eén van de Duitsers pakte Lambèrt bij zijn haren en schoot. Zo kwam er een lok van de haren van Lambèrt aan het plafond te zitten. Jantje zat onder het biljart en tekende. De goede waarnemer ziet inderdaad de lok aan het plafond.

Onderduikruimte in Het Zwaantje
Onder de vloer van de huiskamer zat een geheime ruimte. Daar was de radio en daar verborg men ook de smokkelwaar.
Op de tekening staat ook Pauline: de mysterieuze vrouw, die grote indruk op John heeft gemaakt. Ze kwam uit Eindhoven, ze logeerde vaak heel lang in het Zwaantje en luisterde elke dag naar de radio onder de vloer.
Op een dag, toen het zuiden al bevrijd was, is Pauline voorgoed vertrokken. Tot groot verdriet van John.

De hongerige schaapherder
Heel markant is de tekening van een langharige schaapherder bij de kerk van Eemnes. John vertelt: "We noemden hem Jezus, de schaapherder. Op een dag kwam ik hem tegen en hij zei tegen mij: "Ik stik van de honger." Ik rende

met een rotgang naar Het Zwaantje en maakte in de keuken een paar dikke boterhammen met worst klaar. Toen ik terug rende, zag buurvrouw Hoofd mij! Ze riep: "Jan waar ga je heen?" Ik antwoordde: "Ik ga naar Jezus brood brengen, want die stikt van de honger!"

Rie, Jo en Kees hebben beslist nooit van een schaapherder in Eemnes gehoord met de bijnaam Jezus. Volgens hen verwart John twee zaken: de schapen van Overeem, die liepen vroeger elke dag door Binnendijk heen en weer. Daarnaast kon je in Eemnes-Binnen geregeld Frans Boersen tegenkomen: een langharige man op sandalen, die schilderde. Volgens hen heeft Frans Boersen gestikt van de honger!

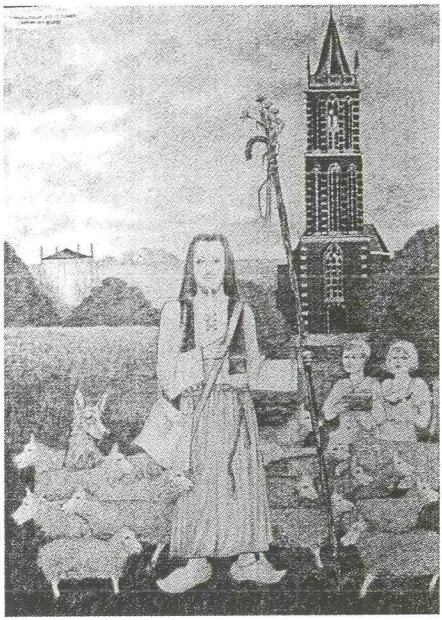

Tekening van John v.d. Heuvel: "Jezus, die stikte van de honger, samen met de schapen bij de kerk van Eemnes"

Opoes

Zoals gezegd werd Dora v.d. Ven de oma van John in de familiekring Opoes genoemd. De Eemnessers noemden haar Kniertje, omdat ze net als de hoofdfiguur uit "Op hoop van zegen" van Heijermans, altijd met een pannetje langs de weg liep. Met dat pannetje ging ze elke morgen melk halen bij Groenestein of bij Van Leeuwen. John noemde haar "een goeie mens". Hij had een heel goede band met haar.

Als Rie Wiggerts de tekening van Opoes voor Café Het Zwaantje ziet, roept ze uit: "Nee dat kan niet, Opoes liep nooit op hoge hakjes!" Voor John reden genoeg om er nog wat aan te doen!

Opoes/Kniertje vond in Eemnes een tragisch einde. Ook na 1945 verbleef Jan nog geregeld bij zijn familie in Eemnes. Het ging mis op 8 april 1947. Op die dag zouden Oom Lambèrt en zijn vrouw Tonnie naar Amsterdam gaan. Daarvoor wilde Opoes nog gauw even een broodje bij de bakker halen. Ik lag nog in bed en wilde met haar meegaan, maar ze zei dat ze zo terug zou zijn. Toen ze de Wakkerendijk opreed, werd ze door een auto aangereden en ze was vrijwel op slag dood. Tijdens de consternatie die ontstond ben ik in de bessenstruiken naast het huis gaan staan. Buurvrouw Hoofd zag dat en ze heeft me binnengehaald. Ik was nergens meer: als ik Opoes niet meer had, dan was er niemand meer!

Opoes Dora v.d. Ven was bijna 70 jaar geworden. Ze werd begraven op het

R.K. Kerkhof van Eemnes. Groot was het verdriet bij alle familieleden. Het Eemnesser avontuur in het Zwaantje werd als mislukt beschouwd. Op 28 februari 1948 verhuisde de familie weer naar Den Bosch. Het lijk van Opoes werd opgegraven, ging mee naar Den Bosch en werd daar opnieuw begraven.

Jan heeft in Eemnes nog veel meer tekeningen gemaakt. Hij tekende in de kerk en onder het biljart in de kroeg. Hij tekende een Baarnse imker, een dood kindje in een wandelwagentje en Teus Soek die op zijn harmonica speelde bij het Bevrijdingsfeest.
Buurvrouw Hoofd zag wat Jan allemaal tekende. Eens zei ze: "Jan, als je het kunt, moet je op een dag aan iedereen in Eemnes jouw tekeningen laten zien!"

John is buurvrouw Hoofd en Eemnes niet vergeten! Vandaar dat hij zich zo ingespannen heeft voor een expositie van zijn tekeningen in Eemnes. Het is hem gelukt en van 3 juni tot en met 22 juli heeft hij zijn tekeningen aan Eemnes laten zien.

Henk van Hees.

Affiche voor de Eemnesser expositie van John v.d. Heuvel
HKE-134

Korte geschiedenis van het geslacht Gieskens in Eemnes

Het geslacht Gieskens vinden we vanaf ongeveer 1770 in Laren NH en sinds 1805 in Eemnes. Het is een familie van contrasten. Naast veel arme mensen kent dit geslacht ook een burgemeester. De herkomst is onduidelijk. Onderzoek in het archief van Utrecht wees erop, dat de naam Gieskens in de 18e eeuw voorkwam rond Arnhem en in Zeddam. Het is echter niet duidelijk waar Hermanus Gieskens vandaan kwam die zich rond 1770 in Laren NH vestigde. De familie is van oorsprong Rooms-Katholiek. Voor de familienaam is tot nu toe nog geen verklaring gevonden. Eén tak van dit geslacht is in Eemnes zeer bekend geworden onder de bijnaam ***De Potlepel.***

Deze geschiedenis begint met de Larense en Eemnesser stamvader:

1.	**Hermanus Gieskens**	
	geboren ca. 1740	
	overleden Laren NH	18-06-1782
	trouwt Laren NH	12-05-1770
	Marritje Wijgerts Bus	
	? trouwt (2)? Laren NH	08-03-1781
	Geertje Anxe Herder	

De familie Gieskens is géén Erfgooiersfamilie. Dat betekent, dat het geslacht niet vóór 1708 in het Gooi woonachtig was. Hermanus moet dus van elders gekomen zijn. Het is niet bekend waar hij geboren is. In 1770 trouwde hij in Laren met de Erfgooiersdochter Marritje Bus. Over zijn 2e huwelijk in 1781 bestaat geen zekerheid. Het staat wel vast dat Marritje Bus in 1779 is overleden. Uit haar huwelijk met Hermanus Gieskens zijn drie dochters en twee zoons geboren. Als peettante wordt daarbij genoemd Anna Maria Gieskens, mogelijk een zuster van vader Hermanus. Zoon Wijgert (1778-1816) trouwde met Anna Boshuijsen. Zij kregen nageslacht in Laren. Ons verhaal gaat verder met de oudste zoon:

2.1	**Pieter Manusz Gieskens**	
	gedoopt Laren (RK)	02-09-1771
	overleden Eemnes	27-09-1817
	trouwt Laren	14-04-1799
	Gerretje Jacobsz de Groot	
	gedoopt Laren (RK)	05-02-1776
	overleden Eemnes	22-11-1830

Pieter was vilder van beroep. Rond 1805 verhuist hij met zijn gezin naar

Eemnes. Zijn vrouw Gerretje was spinster van beroep en op deze manier kwam ze tot haar dood in 1830 aan de kost.
Uit hun huwelijk zijn vier zonen geboren:

a. Hermanus (1800-1873). Hij wordt in dit artikel behandeld als stamvader van de Hei-tak.
b. Jacob (1803-1849)
gehuwd met Neeltje van Doorn.
c. Hendrik (1807-1867) stamvader van de Potlepel-tak.
d. Wijgert ofwel Wijnand (1817-1900), stamvader van de Branderf-tak.

HEI-TAK

Hier is sprake van de Hei-tak, omdat verschillende nakomelingen aan de Goijersgracht-Zuid achter de tegenwoordige Witte Bergen woonden. Stamouders zijn:

3.1	**Hermanus Gieskens**	
	gedoopt Laren (RK)	23-03-1800
	overleden Eemnes	29-03-1873
	trouwt Eemnes	16-01-1826
	Gerritje Bouman	
	gedoopt Soest (RK)	02-08-1801
	overleden Eemnes	25-02-1864

Manus was daggelder van beroep. Hij en zijn gezin woonden doorgaans in Eemnes-Binnen in de omgeving van het Dikke Torentje. Uit het huwelijk zijn acht zonen geboren, waarvan er vier jong zijn overleden. Zoon Meeuwis trouwde met Johanna Westerveld. Het gezin verhuisde in 1863 naar Laren.
Zoon Peter (1833-1878) trouwde met Jacoba van Isselt (1836-1878). Ze woonden in Eemnes-Binnen (A69) en kregen zeven kinderen, waarvan er vijf jong overleden. De twee anderen zijn ook ongehuwd overleden. Willem werd 25 jaar en Gerritje 16 jaar oud.
De twee andere zonen van Manus en Gerritje Bouwman waren:

3.1.1	**Gerrit Giekens**	
	geboren Eemnes	27-10-1834
	overleden Baarn	29-09-1910
	trouwt 1)	
	Aleida Beijer	
	trouwt 2) Eemnes	04-11-1879
	Gijsje Lakeman	

Gerrit werd boerenknecht en vertrok in 1863 naar Soest. Later werkte hij in de omgeving van Hoevelaken en Stoutenburg. Daar heeft hij ook zijn eerste

Het huisje Goijergracht-Zuid 35. Van 1863 tot 1924 bewoond door de familie Gieskens. Bij de tafel staat Maria Gieskens-Pommer (1877-1961). Foto ca. 1915

vrouw Aleida Beijer leren kennen. Uit dat huwelijk is een dochter Gerritje Gieskens (1870-1945) bekend die later met de Eemnesser Wouter Lakeman trouwde.
In 1875 vestigde Gerrit zich weer als boerenknecht in Eemnes. Daar vond hij zijn 2e vrouw Gijsje Lakeman, waarmee hij in 1879 trouwde. Dochter Gerritje uit zijn eerste huwelijk kwam in januari 1880 vanuit Barneveld naar Eemnes. Ze is toen eerst een paar jaar opgenomen in het gezin van een neef van haar vader nl. bij Gerrit Gieskens en Geertrui Hagen.
Uit het gezin van Gerrit en Gijsje Lakeman zijn vijf zonen en drie dochters geboren. Het gezin woonde in het R.K. armenhuis achter het Dikke Torentje te Eemnes-Binnen en is in 1905 naar Baarn verhuisd.
De laatste zoon van Manus Gieskens en Gerritje Bouman, die we hier noemen, was:

3.1.2 **Hendrik Gieskens**

geboren Eemnes	11-11-1830
overleden Eemnes	29-12-1911
trouwt Eemnes	09-11-1863

Carolina Frederika Tas

geboren Baarn	29-04-1838
overleden Eemnes	12-09-1902

Hendrik was werkman. Zijn vrouw werd Leentje Tas genoemd. Haar ouders waren Jan Tas en Jannetje de Heus en ze woonden in de hei. Dat is het stukje Eemnes achter Motel De Witte Bergen. Ze bewoonden het huisje dat nu het adres Goijergracht-Zuid 35 heeft. Hendrik en Leentje gingen bij haar ouders in wonen. Uit hun huwelijk zijn vier zonen en vier dochters geboren.
Gerritje (1864-1921) trouwde met Hendrik Krijnen. Dit gezin woonde tot 1912 op het terrein dat nu De Lieberg heet (naast het ouderlijk huis).
Jannetje (1869-1947) trouwde met Hendrik Luijf (1863-1921). Dit gezin woonde van 1912 tot 1932 op De Lieberg-Goijergracht-Zuid 37.
Marritje (1874-1938) trouwde met Hendrik van Veen. Ze woonden in Hilversum.
De jongste zoon Hermanus (1876-1913) bleef ongehuwd. Volgens de familieverhalen had hij een bochel en is hij lantaarnopsteker in Eemnes geweest. Hij is bij zijn familie in de hei blijven wonen. De Hei-tak wordt voortgezet met een andere zoon:

Hendrik Gieskens (1830-1911) met zijn kleindochter Carolina Frederika Gieskens (1905-1979). Foto gemaakt bij het huisje Goijergracht-Zuid 35 in 1907

Jan Gieskens (1867-1923) en zijn vrouw Mie Pommer (1877-1961) met de fiets. Foto ca. 1920

3.1.2.1 **Jan Gieskens**

geboren Eemnes	14-11-1867
overleden Eemnes	03-10-1923
trouwt Eemnes	07-06-1904
Maria Pommer	
geboren Eemnes	16-08-1877
overleden Laren NH	24-09-1961

Nadat zijn moeder Leentje Tas in 1902 was overleden bleef Jan samen met zijn broer Hermanus en zijn vader achter in het huis in de hei Goijersgracht-Zuid 35. Volgens de familieverhalen was er een vrouw in huis nodig. Jan vond Mie Pommer en binnen zeer korte tijd zijn ze getrouwd. Ze trouwden dus in bij vader Hendrik.
Jan was een echt natuurmens: opgegroeid in en met de natuur. Zo kon hij precies voorspellen wat voor weer het ging worden. Op een keer bleef hij ziek in de bedstee. Hij vroeg aan Mie: "Wat wordt het voor weer?" Haar antwoord was: "Weet ik dat, man!" Ze had er totaal geen gevoel voor.
Jan kon ook belezen en hij werkte ook met kruiden. Hij kon wonden dicht bidden. Veel mensen hadden er baat bij.
Het werk van Jan bestond uit allerlei soorten klussen: hout hakken, maaien voor de boeren, tuinen doen onder andere bij Kasteel De Hoge Vuursche. Bij zijn eigen huis had hij een hele grote tuin. Daar verbouwde hij van alles. 's Zomers verbleven er altijd gasten in de schuur. Het waren Amsterdamse vakantiegangers die genoten van de melk van de geit en de boontjes van moeder Mie. Op een keer hadden de vakantiegangers een zak thee meegenomen voor moeder Mie, die tot dan toe alleen maar koffie kende. Uit onwetendheid gooide ze de hele zak thee in de pot waarna ze wel een heel sterke kop thee dronk. Jan maakte op veel mensen een aartsvaderlijke indruk. Hij ging altijd in Laren naar de kerk. Zijn kat bleef bij De Witte Bergen wachten tot hij terugkwam.

Toen hij ouder werd, kreeg Jan last van zijn hart; hij moest minder gaan werken. Op een zekere dag in 1923 ging de familie op bezoek bij kennissen in Hilversum. Thuisgekomen bleek er te zijn ingebroken: alle spaargeld was weg. In dezelfde week was Jan aan het werk bij de fotograaf Nuss, die ook in de hei woonde. Jan is daar plotseling overleden op zolder. Nuss ging meteen naar zijn vrouw Mie en vroeg voorzichtig of haar man wel vaker onwel werd. Mie, die sokken zat te stoppen bevestigde dat en zei dat ze wel even zou komen kijken als ze klaar was met de sokken. Na de dood van Jan liet de Burgemeester van Eemnes een collecte organiseren om de familie uit de misère te halen.

Een jaar na de dood van Jan hertrouwde Mie met Bernardus de Leeuw uit La-

ren, een goede bekende van haar eerste man. Met haar dochters ging Mie bij deze man wonen, zodat ze vanaf 1924 tot haar dood in 1961 gevestigd was op Smeekweg 51 te Laren. De Leeuw stierf in 1931.
Mie was een vrolijk en brandschoon vrouwtje. Ze was een zus van Giep Pommer, die getrouwd was met Peter Gieskens, een achterneef van haar man Jan.
Alles moest er bij Mie perfect uitzien. Toen ze al niet zo jong meer was, ging haar dochter Leentje boodschappen doen. Mie klom op het dak om het huisje aan de Smeekweg weer eens bij te schilderen. Door een verkeerde beweging viel ze van het dak en kreeg een bus carbolineum over zich heen. Het zal duidelijk zijn, dat dochter Leentje bij thuiskomst woedend was.
Uit het huwelijk van Jan Gieskens en Mie Pommer zijn twee dochters geboren:

3.1.2.1.1 **Carolina Frederika Gieskens**

geboren Eemnes	21-03-1905
overleden Laren	22-06-1979
trouwt Laren	29-05-1940
Lambertus Post (1906-1995)	

Na haar schooltijd in Eemnes ging Leentje werken in de huishouding onder andere bij uitgeverij Schoonderbeek, bij de dames Bus en bij Van Bladeren in

Foto uit 1917 t.g.v. de Plechtige H. Communie van Leentje Gieskens.
v.l.n.r.: Bertha Gieskens (1907-1973) Vader Jan Gieskens (1867-1923), moeder Mie Pommer (1877-1961), Carolina Frederika (Leentje) Gieskens (1905-1979). Foto gemaakt bij het huis Goijergracht-Zuid 35

Trouwfoto van Lambertus Post (1906-1995) en Carolina Frederika Gieskens (1905-1979). Foto van mei 1940

Trouwfoto van Lubertus Calis (1902-1993) en Bertha Gieskens (1907-1973) Gemaakt op 23-09-1930

het Zwitserse huis. Ze heeft ook geholpen bij Toepoel in de hei. Ze heeft haar man leren kennen via Mie Gieskens die getrouwd was met Dirk Leeuwenkamp en op de Zandvoortweg in Baarn woonde. Bertus Post was bevriend met zijn buurman Dirk Leeuwenkamp. Dirk heeft als het ware bemiddeld.
Bertus Post was smid. Hij werkte eerste bij Giele en later bij De Leeuw in Baarn. Hoewel hij na zijn huwelijk ging inwonen bij zijn schoonmoeder Mie Pommer in Laren, bleef hij tot z'n 65-ste in Baarn werken en er was geen beter dan Baarn. Zelfs een staatslot uit Baarn was beter.
Bertus was een goed vakman, die tot zijn dood in 1995 aan de Smeekweg bleef wonen en zijn groetentuin zelf verzorgde.
Uit het huwelijk van Leentje Gieskens en Bertus Post zijn drie dochters en twee zoons geboren.

De tweede dochter van Jan Gieskens en Mie Pommer was:

3.1.2.1.2 **Bertha Gieskens**

geboren Eemnes	14-05-1907
overleden Laren	23-05-1973
trouwt Laren	17-09-1930
Lubertus Calis (1902-1993)	

Bertha was een klein meisje, dat net als haar vader van de natuur hield. Haar zus Leentje was groot van stuk. Ze gingen samen op school bij de Zusters in Eemnes. Dat was een uur lopen via de Armenakker. Leentje beschermde Bertha als het regende. Tussen de middag bleven ze op school eten. Dan kregen ze melk met vellen van de nonnen. Ze moesten ervoor werken onder andere dweilen.
Bertha was bevriend met Martje Stalenhoef, die veel rijker was. Ze mocht wel eens meerijden in hun koetsje naar de kerk. Als haar moeder in Hilversum boodschappen ging doen, ging Bertha altijd op één van de 7 heuvelen staan om te kijken of ze er al aan kwam met haar knapzak op de rug. Toen ze van school af kwam, ging Bertha werken in vaste betrekking; eerst bij slagerij Koelink en later bij wasserij Kok. Nadat Lubertus Calis haar een keer met paard en wagen had meegenomen naar de kermis groeide er iets moois tussen die twee. Ze trouwden en na enige jaren kocht vader een huis in de Ambachtssteeg (later straat) in Laren voor 2000 gulden. Uit hun huwelijk zijn drie dochters en vier zoons geboren.

POTLEPEL-TAK

De tweede tak van de familie Gieskens is de Potlepel-tak.
Deze begint met de derde zoon van Manus Gieskens en Gerretje de Groot:

3.2 **Hendrik Gieskens**

geboren Eemnes	11-05-1807
overleden Eemnes	18-12-1867
trouwt Laren	24-11-1829
Elbertje Klaver	
geboren Blaricum	25-06-1807
overleden Eemnes	22-11-1887

Hendrik was dagloner van beroep. Hij en zijn gezin moeten het niet breed gehad hebben. Eigenlijk al vanaf zijn huwelijk in 1829 woonde hij met vrouw en kinderen in het R.K. armenhuis van Eemnes-Buiten op Meentweg 29. Hendrik en Elbertje kregen twaalf kinderen (6 zonen en 6 dochters) waarvan er zeven jong overleden. Een familiedrama vond plaats in 1858 toen dochter Marritje (25 jaar) en zoon Peter (24 jaar) binnen 14 dagen overleden.
Dochter Jacoba (1837-1923) trouwde in 1870 met Willem Hilhorst. Dit paar woonde in Eemnes-Binnen.
De jongste zoon was:

Willem Gieskens

geboren Eemnes	02-05-1844
overleden Hoogland	22-12-1920

Hij werd boerenknecht, bleef ongehuwd en woonde lange tijd op Wakkerendijk 202/204.
Toen het met zijn gezondheid niet zo goed meer ging is hij op 08-12-1919 naar het gesticht in Hoogland gebracht. Daar is hij een jaar later overleden.
De bekende Peter Gieskens (Potlepel), zoon van zijn broer Gerrit vertelde over hem in "Volksverhalen uit Gooi- en Eemland"van E. Heupers:
"'s Wintersaovonds kwam Willem-oom, een broer van m'n vader, vertellen bie ons thuus. Hie kon lezen noch schrijven moar hie kon machtig vertellen over spoken, doodskoppen en nog meer van dat moois".
"Willem-oom had het veurgezicht. Hie was op de Wakkerediek eens een keer een liekstaatsie tegengekommen. Hie werd zo opeens van de dijk gezet en kwam in de heg terecht. Later toen niemand er meer an dacht, kwam er een dode in de buurt,"
"Willem-oom had eens in z'n leven de duvel aanschouwd. Hie had de duvel gezien op de voart an 't schaatsenrieden. Hie had een peerdepoot en doaran zag hie dat de duvel het was. Horens had hie op de kop stoan. Willem-oom vergat niet gauw een kruus te sloan. De duvel kan doar niet tegen."
Het gezin van Hendrik Gieskens en Elbertje Klaver droeg nog niet de bijnaam van **De Potlepel**. Deze kwam met hun zoon:

3.2.1 **Gerrit Gieskens**

geboren Eemnes	08-07-1842
overleden Eemnes	04-12-1918
trouwt Eemnes	30-04-1872
Geertruida Hagen	
geboren Eemnes	04-11-1839
overleden Eemnes	15-02-1924

Gerrit was degene die aan deze tak van de familie Gieskens de bijnaam **Potlepel** gegeven zou hebben. Over de juiste achtergrond lopen de familieverhalen uiteen. De één zegt dat Gerrit eens naar de markt in Hilversum geweest was en daar een heleboel pollepels had gekocht, die hij met een touw op zijn rug had gebonden. Het andere verhaal zegt dat Gerrit zelf pollepels maakte en ze dan verkocht op de markten in Hilversum en Utrecht. Het eerste verhaal schijnt de waarheid meer te benaderen.

Gerrit en Trui hadden het arm. Gerrit werkte als dagloner bij de boeren en volgens zijn zoon Peter verdiende hij daar *f* 3,50 per week. Hij moest dan 7 dagen werken en elke ochtend om 4 uur opstaan. De armoe heeft hard toegeslagen in hun gezinsleven. Gerrit en Trui kregen negen kinderen waarvan er zes jong zijn gestorven. Volgens moeder Trui is dat door de honger gekomen. Gerrit heeft in feite zijn hele leven in armenhuizen van de R.K. kerk in Eemnes gewoond. Hij is geboren en opgegroeid in het armenhuis van de R.K.

kerk in Eemnes-Buiten op Meentweg 29. Na zijn huwelijk in 1872 woonde hij met zijn gezin een aantal jaren op Wakkerendijk 182; van 1882 tot 1885 woonde het gezin op Wakkerendijk 152 en enkele jaren daarna kregen Gerrit, Trui en de kinderen onderdak in het R.K armenhuis aan de Meentweg 29 waar Gerrit ook geboren was. Hij is daar tot zijn dood in 1918 blijven wonen.

In het boek "Volksverhalen uit Gooi- en Eemland en van de westelijke Veluwe" laat E. Heupers twee zonen (Peter en Piet) aan het woord over hun vader. Piet vertelt:
"M'n vader was drager en hij moest vaak de overleden mensen wassen en verkleden. 't Was wel niet z'n vak, meer hij deed het. Iedereen riep hem.
M'n vader het in Eemnes veel mensen weggedragen naar 't kerkhof. Op een boerenwagen werden ze weggebracht. Vader heurde dagen te veuren al veurtekens. 's Nachts hoorde hij de ketting onder de wagen rammelen. Dat was een veurteken dat er binnenkort een begrafenis op komst was."
Zoon Peter, die een fervent visser was, vertelde:
"M'n vader wist niet veel. Hie was wat dom. Hie was ook geen visser zoals ik mijn hele leven ben geweest. Hie was doodsbang veur de palingen die ik vong. Hie dacht dat het slangen waren en slangen die zijn afkomstig van de duvel en vader was as de dood van dit satansgebroed."

Trui Hagen, de vrouw van Gerrit, moet in haar woning op Meentweg 29 een snoepwinkeltje gehad hebben. Ze had last van een oogkwaal en werd op latere leeftijd blind. Na de dood van haar man in 1918 ging ze inwonen bij het gezin van haar zoon Peter en zijn vrouw Giep Pommer. Die woonden in het R.K. armenhuis van Eemnes-Binnen op Wakkerendijk 51-53 (achter het Dikke Torentje). Volgens familieverhalen wreef de blinde Trui steeds met haar rechter wijsvinger langs haar neus en zei dan tegen schoondochter Giep: "als 't zo doorgaat, komt er van je kinderen niks terecht". Een ander verhaal zegt, dat Jan Perier, vriend van zoon Peter, op een dag 8 rode kolen aan Trui verkocht. Even later kwam zoon Peter thuis. Hij zag de rode kolen, nam ze mee en verkocht ze aan zijn moeder. De volgende dag zei Trui: "Gek, ik had 16 rode kolen gekocht en nu heb ik er nog maar 8."

Uit het huwelijk van Gerrit van Geertrui Hagen zijn vijf zonen en vier dochters geboren. Alle dochters zijn jong gestorven, ook is er twee keer een zoontje Peter jong gestorven. We volgen het verhaal met hun drie zonen:

3.2.1.1 **Hendrik Gieskens**

geboren Eemnes	05-03-1873
overleden Bussum	06-03-1954
trouwt Bussum	12-02-1900

Marritje de Haas

geboren Eemnes	01-08-1872
overleden Bussum	01-07-1938

Hendrik was aanvankelijk boerenknecht onder andere in Baarn. Op 12 mei 1897 vestigde hij zich definitief in Bussum. Het is niet precies bekend wanneer maar op een gegeven moment ging hij werken in een café in de Kapelstraat 28 te Bussum. Dit café zou toen de naam "Wilhelmina" gedragen hebben. Op 5 februari 1902 vond er een gruwelijke moord plaats. De 15-jarige Mina de Leeuw uit Laren werd er vermoord door een kostganger. Caféhouder was toen de heer Speller. Volgens de verhalen moet Hendrik Gieskens al snel na de moord caféhouder geworden zijn. Om de herinnering aan de moord te vergeten kreeg het café van hem een nieuwe naam: hij gaf het de bijnaam van zijn familie in Eemnes en vanaf toen tot op de dag van vandaag is op Kapelstraat 28 het café "De Pollepel" gevestigd.
Uit het huwelijk van Hendrik en Marie zijn vier zonen en twee dochters geboren. Eén van hun nakomelingen zou burgemeester Gieskens van Loosdrecht zijn.

Café "De Pollepel" nog altijd te vinden op het adres Kapelstraat 28 Bussum
Hendrik Gieskens (1873-1954) gaf de bijnaam van zijn familie aan dit café, waarvan hij jarenlang eigenaar was.

Een andere zoon van Gerrit Gieskens en Geertrui Hagen was:

3.2.1.2 **Pieter Gieskens**

geboren Eemnes	02-09-1883
overleden Baarn	21-07-1967
trouwt Baarn	07-08-1908
Wijnanda van de Coterlet	
geboren Hoogland	29-12-1869
overleden Baarn	04-02-1942

Piet Gieskens (1883-1967) getrouwd met Wijnanda v.d. Coterlet. Piet woonde in Eembrugge

Piet is vrij jong naar Duitsland vertrokken om als melkknecht te gaan werken, wat veel jonge jongens in die tijd deden. Lang heeft hij dat niet gedaan. Terug in Nederland werd hij boerenknecht. Zo kwam hij terecht bij Cornelis Hool en Wijnanda van de Coterlet. Ze woonden met hun 7 kinderen in een boerderijtje in Eembrugge. Nadat Cornelis Hool in 1905 was overleden, klikte het tussen knecht Piet en de weduwe Wijnanda (Want genoemd). Destijds mochten geliefden echter niet onder hetzelfde dak slapen, dus sliep Piet in die tijd bij vrienden aan het Zuidereind.
In 1908 zijn Piet en Want getrouwd. Ze kregen nog twee kinderen: dochter Geertruida, geboren in 1909 en na 14 maanden overleden en zoon Gerrit geboren in 1910.
In 1942 stierf Wijnanda. In de hongerwinter van 1944 kwamen er op een dag twee Amsterdamse meisjes bij Piet aanlopen. De een is in elkaar gezakt en naar het ziekenhuis gebracht. De andere heette Suze en is tot zijn dood bij Piet gebleven.
Toen Piet ziek werd en bediend wilde worden, moest de kapelaan komen maar Suze wist niet wat ze daarmee aan moest. Een zekere Mien uit Hoogland moest de kapelaan regelen. Toen de kapelaan klaar was, stak Piet zijn hoofd boven de dekens uit en zei: "Mien, geef de kapelaan eens een borrel!"
Tot aan zijn dood woonde Piet aan de Eembrug op Eemweg 38.

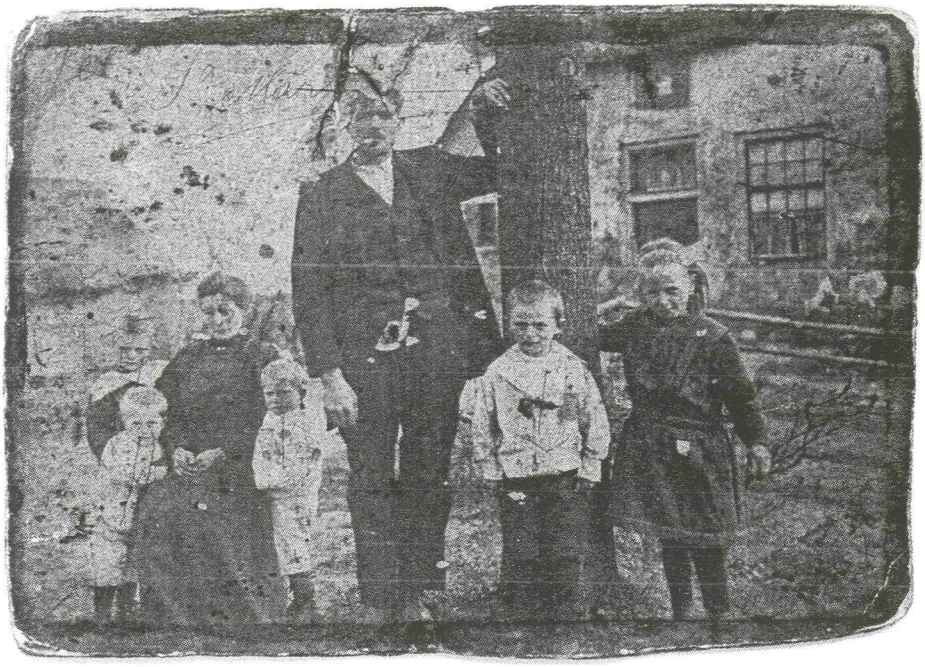

De familie Gieskens (Potlepel-tak) gefotografeerd in 1919:
v.l.n.r. Truus Gieskens (geb. 1911) voor haar: Kees Gieskens (1915-1997), moeder Giep Pommer (1885-1973) Gerrit Gieskens (1914-1985), vader Peter Gieskens (1880-1968), Jan Giessens (1912-1984, Mie Gieskens (1909-1988).
De foto is genomen voor het armenhuis van de R.K. Kerk op Wakkerendijk 51-53 (achter het Dikke Torentje).

3.2.1.3 **Peter Gieskens**

geboren Eemnes	12-12-1880
overleden Eemnes	18-04-1968
trouwt Eemnes	10-01-1911
Gijsbartha Pommer (Giep)	
geboren Eemnes	23-09-1885
overleden Eemnes	28-11-1973

Peter is een kleurrijke figuur uit de geschiedenis van Eemnes. Nog steeds doen er allerlei verhalen over hem de ronde en spreekt hij tot de verbeelding van veel oude Eemnessers. Iedereen kende hem en zijn vrouw Giep. Peter had zo de hoofdpersoon kunnen zijn in een streekroman die het wel en wee in Eemnes tussen 1880 en 1970 weergeeft. Hij is wel de clochard van de Eemnesser polder genoemd vanwege zijn excentrieke leefwijze en zijn levenslange liefde voor de Eemnesser polder.

Volgens zijn dochter Truus heeft Peter Gieskens in zijn jonge jaren enige tijd gevaren. Hij werkte in het kombuis en kreeg de bijnaam **De Bal Gehakt.** Jaren later, toen hij al getrouwd was, kwam hij eens thuis uit het café, waar hij een goeie borrel gedronken had. Toen hij aan zijn vrouw Giep vroeg, wat er te eten was, kreeg hij als antwoord: een bal gehakt en aardappels. Bij het horen van zijn vroegere bijnaam, pakte Peter zijn bord eten en gooide het met een breed gebaar door het raam. Nog altijd leven er veel van dit soort verhalen onder de mensen die Peter en Giep hebben gekend. Toen hij nog jong was, woonde Peter met zijn ouders in het armenhuis op Meentweg 29. Als vrijgezel ging hij rond 1910 wonen in het achterste woninkje van het koetshuis van Stadwijk (Wakkerendijk 50).
Zijn vrouw Giep kwam er na hun huwelijk bij in wonen. Hun oudste kinderen zijn daar ook geboren. Rond 1913 volgde de verhuizing naar het armenhuis van de R.K. kerk in Eemnes-Binnen (achter Dikke Torentje Wakkerendijk 53). Het gezin moet daar gewoond hebben tot ± 1931 toen het armenhuis werd afgebroken. Voor korte tijd woonde Peter en zijn gezin vervolgens op Wakkerendijk 152 (ouderlijk huis van Giep), Wakkerendijk 39, en Wakkerendijk 120. Vanaf 18 maart 1938 woonden Peter en Giep op Wakkerendijk 39, weer vlak bij de Dikke Toren. Dit was het bekende huis waar ze de rest van hun leven woonachtig waren. Peter genoot vanuit zijn kamer altijd van het uitzicht over de polder.

Peter Gieskens (1880-1968) aan het werk op de Armenakker in Eemnes-Binnen (achter de voormalige pastorie)

Twee karakteristieke Eemnessers: Giep Pommer (1885-1973) en haar man Peter Gieskens (1880-1968)

De polder, dat was ook zijn leven. Peter was een natuurmens, die nooit een baas boven zich wilde hebben. Hij heeft dan ook nooit voor een boer willen werken. In oude krantenartikelen wordt hij steevast omschreven als de laatste beroepsvisser van Eemnes. Vanaf zijn 20e jaar moet hij dagelijks in de polder bezig zijn geweest met zijn 60 fuiken. Hij was vooral bezig met de palingvisserij. Zijn record was het vangen van 2400 pond paling in één week. Op 4 september 1907 stond er trouwens een artikel in de Gooi- en Eemlander, dat meldde dat Peter een snoek van 18 pond had gevangen. Hij had aan dit avontuur zelf een nat pak overgehouden. Peter ving dus vooral paling en ook wel zeelt. Bij strenge vorst deed hij aan spieringvisserij op de Zuiderzee. De vis ventte hij soms uit maar meestal verkocht hij de paling aan de deur. Volgens zijn dochter betaalden de klanten 5 gulden per kilo meer als ze Peter met zijn bijnaam De Potlepel aanspraken. Zijn dochter vertelde ook dat de kinderen geregeld hielpen met het breien van de fuiken. Om dat werk te stimuleren stopte Peter in één van de bollen touw een gulden. De kinderen breidden zich dan een ongeluk om die gulden maar te pakken te krijgen.

Lange tijd was Peter ook een fervent stroper in de polder. Daarbij was hij de dienaren van de wet vaak te slim af. Eens kreeg politieman Van Duijne bij

STAMBOOM VAN HET GESLACHT
GIESKENS IN EEMNES

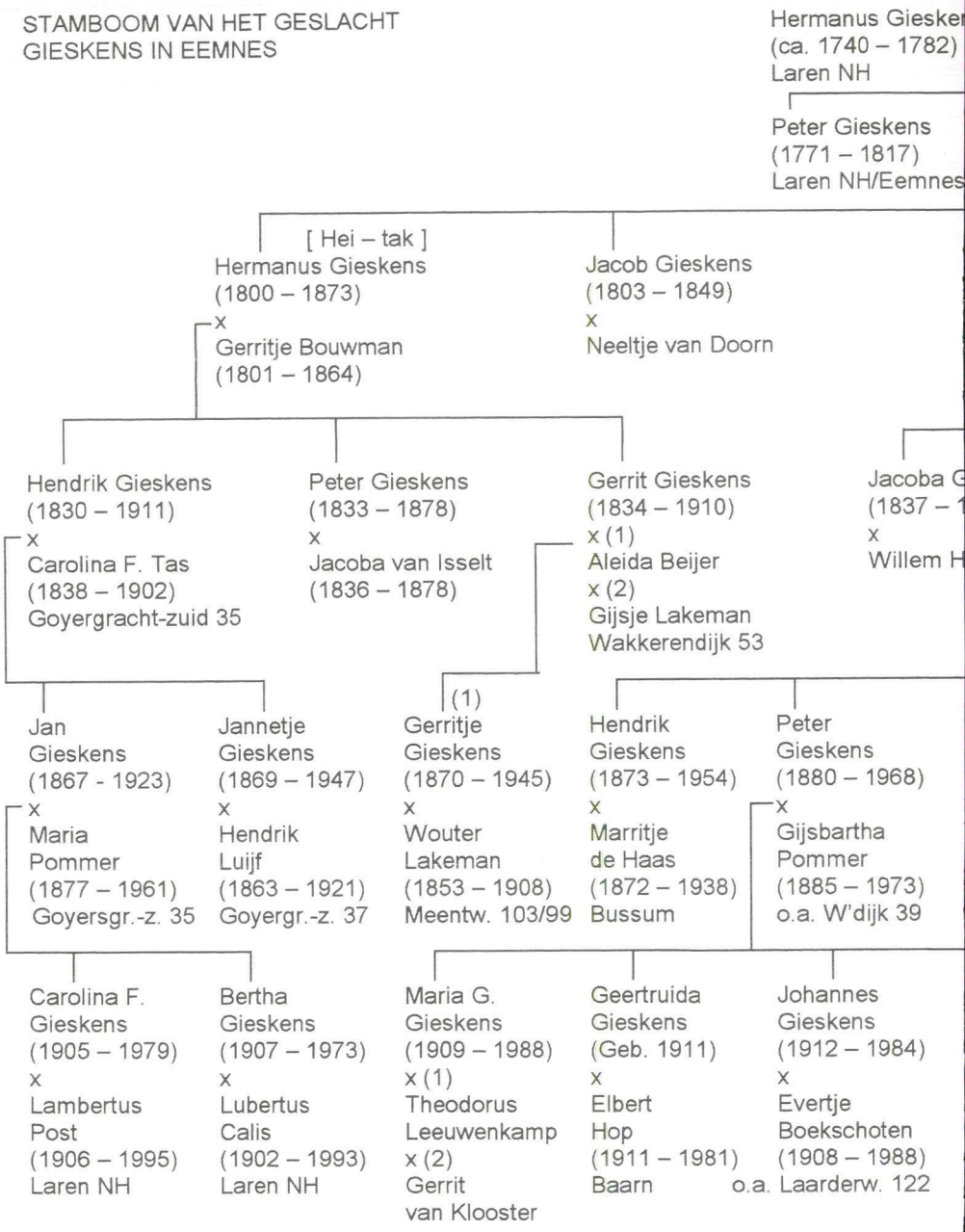

x Marritje Wijgertse Bus
(1749 – 1779)

x Gerritje Jacobse de Groot

[Potlepel – tak]
Hendrik Gieskens
(1807 – 1867)
x
Elbertje Klaver
(1807 – 1887)
Meentweg 29

[Branderf – tak]
Wijgert/Wijnand Gieskens
(1817 – 1900)
x
Marritje Stalenhoef
(1825 – 1914)
Wakkerendijk 200/228

skens
23)
orst

Gerrit Gieskens
(1842 – 1918)
x
Geertruida Hagen
(1839 – 1924)
Meentweg 29

Willem Gieskens
(1844 – 1920)
ongehuwd
Wakkerendijk 202

Gijsbert Gieskens
(1854 – 1908)
x
Geertruida Makker
(1855 – 1932)
Wakkerendijk 228

eter
eskens
883 – 1967)
jnanda
d. Coterlet
869 – 1942)
mbrugge

Wijnand
Gieskens
(1886 – 1964)
x
Maria
van Kleinwee
(1880 – 1963)
Baarn

Josina M.
Gieskens
(1892 – 1977)
x
Jacobus E.
van Wegen
(1888 – 1964)
W'dijk 196

Elbertus J.
Gieskens
(1896 – 1973)
x
Aleida G.
Schouten
(1898 – 1967)
Amsterdam

Gijsbertus J.
Gieskens
(1897 – 1980)
x
Theodora
Horst
(1897 – 1991)
W'dijk 228

erardus
eskens
914 – 1985)
eintje
uis
917 – 1976)
a. W'dijk 222

Cornelis
Gieskens
(1915 – 1997)
x
Minzina
Haring
(1913 – 1982)
W'dijk 198

Maria G.
Gieskens
(Geb. 1925)
x
Piet
van 't Klooster
(1917 – 1994)
Meentweg 99

Cornelis G.
Gieskens
(Geb. 1929)
x
Marie
van Daatselaar
W'dijk 228a

Wijnand P.
Gieskens
(Geb. 1932)
x
Marie
Verheijen
o.a. W'dijk 228

een achtervolging van Peter zelfs een nat pak. Toch moest Peter vanwege de stroperij in zijn jonge jaren zo'n 30 dagen de gevangenis in. Hij kon wel zelf bepalen wanneer hij ging. Tijdens zijn verblijf in het cachot ging hij fuiken breien. Nadat hij getrouwd was, schijnt hij zijn vrouw beloofd te hebben om niet meer te gaan stropen.

In officiële stukken wordt Peter vaak koopman genoemd. Hij verkocht inderdaad ook wel het een en ander. Allereerst een uitgebreid assortiment groenten. Hij verbouwde zelf allerlei groenten. Daarvoor had hij b.v. een stuk grond van de familie Stalenhoef gehuurd op de Armenakker. In de loop van de tijd werd hij ook "petroleumboer". De petroleum werd uitgevent onder andere naar het Bluk, waar de Amsterdamse kampeerders zelfs op zondag werden bezocht. Ook verkochten Peter en Giep aan huis nog bier en limonade, die bij V.d. Wal in Hilversum werd ingekocht. Tot slot hielden Peter en zijn vrouw ook nog eens zo'n 60 kippen erop na en dat leverde ook nog wel wat op.

Peter was niet vies van een borreltje. Dat leverde toch nog wel eens problemen op waar Giep dan direct mee geconfronteerd werd. In 1921 overleed Dirk v.d. Wardt die met zijn gezin in het voorste deel van het armenhuis achter Dikke Torentje woonde. Peter en zijn gezin woonden in het achterste deel. Toen Dirk nog boven aarde stond, kwam Peter met een snee in zijn neus samen met het halve Eemnesser muziekkorps naar huis. Daar werd vrolijk gemusiceerd en Giep wist niet hoe ze de situatie moest redden. Rond 1935 woonde Peter met zijn gezin op Wakkerendijk 152. Op een dag ging hij even voor een borrel naar de kroeg en nam hij zijn hondje mee voorop de transportfiets. Na de nodige alcohol achterover geslagen te hebben ruilde hij zijn hondje tegen het aapje van één van de bezoekers. Toen hij thuis kwam met het dier, vluchtte Giep van schrik de schuur in. Het aapje ging als een wilde tekeer en haalde het halve huis overhoop. Giep is de verdere dag in de schuur gebleven. 's Avond toen Peter zijn roes had uitgeslapen en de aap wat rustiger werd, durfde Giep weer tevoorschijn te komen. De aap bleek achteraf in de peperbus geroken te hebben.
Maar één keer liep het anders... Giep was voor boodschappen naar Baarn gegaan. Toen ze maar niet thuis kwam, werd Peter onrustig. Hij was al vele keren aan de straat gaan kijken toen hij haar eindelijk aan zag komen zwalken. Ze was bij het Zwaantje aangegaan en had hem daar goed geraakt! Bar gezellig.

Peter was vaste klant in het café van Ant Gort (Stalenhoef-Wakkerendijk 160). Volgens zijn zeggen heeft hij daar 75 jaar gelopen. Toen er eens onenigheid was, kon Ant met de hand op haar hart beweren: ""We hebben jou nooit binnengeroepen!"

Peter Gieskens (1880-1968) de laatste beroepsvisser in Eemnes en zijn vrouw Giep Pommer (1885-1973)

Woning Wakkerendijk 39 waar Peter Gieskens en zijn vrouw Giep Pommer vanaf 1939 tot hun dood hebben gewoond (± 30 jaar).

Peter en Giep gingen om met mensen van allerlei rang en stand. De Eemnesser burgemeester Rutgers van Rozenburg had een zwak voor het echtpaar. Geregeld kwam hij langs met wat kleding of een pannetje eten; hij wist hoe arm de Gieskens waren. Hij kwam zeker ook voor de gezelligheid. Nadat hij de ambtsketen van Eemnes had neergelegd, is hij Peter en Giep nog vele jaren blijven bezoeken. Artistieke vrienden waren er ook: beeldend kunstenaar Toon de Jong uit Laren is heel wat keren met Peter gaan vissen.

Bekend is ook het verhaal van Meester Legros, hoofd van de Eemnesser Openbare school in de periode 1911-1915. Op een dag ontmoette Peter de meester in de kroeg. Na een lekker borreltje gedronken te hebben nam hij de meester mee naar huis; er was juist een geitje geslacht. Met een royaal gebaar presenteerde hij de heer Legros een stuk vlees terwijl hij dacht: laat de meester eerst maar eten; als die in 't leven blijft, neem ik ook een stukkie!

Overstromingen markeerden het leven van het gezin Gieskens. Toen ze nog achter Dikke Torentje woonden, was het bijna elk jaar raak. De hele familie verhuisde naar de bovenverdieping of trok in bij een boer aan de andere kant van de dijk.
Peter was er niet echt rouwig om als er weer een overstroming kwam. De ca-

fé's bleven dan de hele nacht open. Volgens zijn zeggen was er meer feest dan overstroming. Bij de grote vloed van januari 1916 stond het water 1.90m hoog in het huis van de familie Gieskens. Er is toen zelfs nog koninklijk bezoek geweest. Giep kreeg een mooie deken met daarin een monogram in de vorm van de letter W van Wilhelmina en ook een wapen. Later toen de deken al totaal versleten was, bewaarde Giep die letter W nog als een bijzondere relikwie.

Peter Gieskens leeft ook nog altijd voort in zijn bijzondere uitspraken. De bekendste was wel:

- "Geef ons heden ons dagelijks brood en elk jaar een watersnood." Volgens zijn familie zag Peter de watersnood graag komen, omdat er dan veel paling in de polder kwam. Volgens veel Eemnessers was de watersnood voor Peter welkom omdat hij dan weer materiële steun kreeg van de gemeente en van de pastoor.
- Ooit zei hij:
  "Ik ben de rijkste man van Eemnes; ik kan over de hele polder kijken en de boeren doen het werk!"
- Toen Peter en Giep 50 jaar getrouwd waren gaf de burgemeester een enveloppe met voor ieder jaar een gulden. Peter reageerde direct: "Ik ben 80 er zit dus 30 gulden te weinig in, maar die hou ik wel tegoed!" De pastoor kwam ook met een enveloppe. Toen Peter niets hoorde rinkelen riep hij: "Gelukkig geen rozenkrans; daar heb ik er al vijf van!"
- Jan Calis uit Laren (de zoon van een zus van Giep) werd broeder (religieus). Hij ging in het onderwijs in Canada werken; terug op verlof bezocht hij ook zijn oom Peter die als eerste vraag stelde: "Zeg Jan, is de jenever nog duur in Canada?"

Peter was een bijzonder mens. Op de lagere school kon hij goed leren. De hoofdmeester is zelfs nog aan zijn ouders gaan vragen of hij door mocht leren. Dat kon echter niet: de familie was te arm. Peter ging maar één keer per jaar naar de kerk en wel om zijn Pasen te houden. Ook ging hij maar één keer per jaar (zo tegen de Pasen) naar kapper Van Hees. Vaak zeiden de mensen: "Peter je mag wel eens naar de kapper!" Steevast was zijn antwoord: "Mij te koud!".
Hij had nooit een sjaal om maar droeg lange, gebreide kniekousen om zijn nek. Soms vroeg hij: "Giep, waar zijn m'n sokken?" waarop Giep dan antwoordde: "om je nek, joh."
Peter werd eens in een krantenartikel "de Clochard van de polder" genoemd. Zijn liefde voor de polder was groot! Het was zijn lust en zijn leven. Het was zijn grootste wens om in de polder begraven te worden; hij vond uiteindelijk op het R.K. kerkhof zijn laatste rustplaats.
Zijn vrouw Giep Pommer was ook een bijzonder mens. Ze was altijd vrolijk

Maria Gijsbertha (Mie) Gieskens (1909-1988)en haar tweede man Gerrit (Gart) van Klooster(1898-1980). Foto gemaakt in 1977

en zong de hele dag. Ze heeft haar hele leven moeten knokken tegen de armoede. Haar kleinzoon Peter Leeuwenkamp typeerde het kernachtig: "Als Giep een boek over haar leven had geschreven, dan was er op de ene bladzij steeds gelachen en op de andere bladzij steeds gehuild." Giep kon goed met de taal omgaan: voor allerlei gelegenheden zetten ze gedichten en liedjes in elkaar. Bij bruiloften en partijen ging ze vaak voordragen, ook wel omdat ze dan de restjes van de bruiloft mee naar huis kreeg. Bekend is hoe ze na de Bejaardentochten op de stoep van het gemeentehuis een gedicht voor droeg waarin ze het verloop van de dag schetste. Iedereen kon hij haar op de koffie komen; het was net de zoete inval. Karakteristiek is hoe ze met haar dochter Mie naast haar huis bij het gemeentebord maar kon blijven staan praten. Toen haar kinderen nog maar klein waren, ging Giep al uit werken bij rijke dames aan het Rozenlaantje in Laren. Dat heeft ze jaren gedaan.

Giep was goudeerlijk! Op een dag bleek de postbode te weinig geld over te houden om de AOW-bijdragen aan de ouderen uit te keren. 's Middags bemerkte Giep dat ze veel te veel geld van de postbode had ontvangen. Ze ging meteen naar de buurman om Bep de Bruijn van het postkantoor te bellen met de melding van het te grote bedrag.

Peter en Giep hadden vijf kinderen terwijl ze in 1916 ook nog een doodgeboren kind kregen. De anderen waren:

a. **Maria Gijsbertha Giekens**
   geboren Utrecht 09-04-1909
   overleden Laren 05-05-1988
   trouwt 1) Baarn 25-04-1930
b. **Theodorus Leeuwenkamp** (1902-1945)
   trouwt 2) Eemnes 24-10-1950
   Gerrit van Klooster (1898-1980)

Mie is als heel klein meisje eerst een paar jaar in huis geweest bij haar oom en tante Jan Gieskens en Mie Pommer. Na haar schooltijd ging ze in de huis-

v.l.n.r.: Geertruida (Truus) Gieskens (geb. 1911), haar man Elbert Hop (1911-1981) en zoons Arian Hop (geb. 1934) Peter Hop (geb. 1936). Foto gemaakt ca. 1950

houding werken o.a. bij een Joodse familie in Laren waar ze op zaterdagochtend alleen naar toe moest fietsen om het licht aan te doen bij hun pensionnetje en 's avonds moest ze het weer uit gaan doen (sabbat).
Haar eerste man Dirk Leeuwenkamp was los werkman. Na hun huwelijk woonden ze eerst in Baarn, net over de grens met Eemnes en later vele jaren op Zandvoortweg 156. Daar kregen ze vier zonen en één dochter Op 26 oktober 1939 verhuisde het gezin naar Eemnes, naar het huis Klassenburg, Wakkerendijk 144. Het was een moeilijke tijd; het gezin had te vechten tegen de armoede. In de oorlog moest vader Dirk voor de Duitsers gaan werken op vliegveld Soesterberg. In 1941 werd hij door de Duitsers verplicht om ijs te gaan hakken in de rivier de Eem. Daarbij heeft hij astma opgelopen en dat is nooit meer goed geworden. De volgende tegenslag kwam in november 1942 toen het huis Klassenburg afbrandde. Alles ging verloren behalve de bonkaarten. Officieel lieten Mie en Dirk weten ook geen bonkaarten meer te hebben, zodat ze een tijdje dubbel hadden. Het gezin werd opgevangen bij Rut v. 't Klooster op de deel. Vanaf 4 december 1942 woonden ze op Wakkerendijk 186. Na veel getob stierf Dirk Leeuwenkamp op 30 januari 1945.

Mie Gieskens hertrouwde in 1950 met Gerrit van Klooster (bijnaam Gart Nok). Volgens zoon Peter Leeuwenkamp was Gart een goeie vent met wie zijn moeder nog 30 goeie jaren heeft gehad. In 1959 verhuisde het gezin naar Wakkerendijk 280 om na een jaar weer te verkassen naar Wakkerendijk 204. In 1977 kwamen Mie en Gart naar het bejaardencomplex aan De Waag.
Mie was een pittige vrouw die wist wat armoede was. In de moeilijke oorlogsjaren kon ze 12 gulden per week krijgen bij het R.K. Kerkbestuur. Ze mocht dan zelf 1200 losse centen uittellen. Op een dag was de fiets van haar zoon gestolen. Een journalist had er toevallig van gehoord en schreef een stukje in de krant. Later kreeg Mie van de pastoor te horen dat dit toch niet in de haak was: die journalist had het stukje geschreven in de communistische krant "De Waarheid".

Geertruida Gieskens
geboren Eemnes 25-06-1911
trouwt Eemnes 24-05-1934
Elbert Hop (1911-1981)

Truus trouwde met Elbert Hop, die groentehandelaar was. Hij begon met de bakfiets en had later een eigen zaak o.a. in Bussum. In de jaren 1939-1940 woonde dit echtpaar enige tijd in Eemnes: eerst op Meentweg 7 en daarna op Wakkerendijk 41.
Daarna woonde het gezin op verschillende adressen in Baarn. Truus is de enige van de kinderen van Peter en Giep die nog in leven is. Ze woont al 36 jaar aan de Schaepmanlaan in Baarn waar ze alles nog zelfstandig regelt. Uit haar huwelijk met Elbert Hop zijn twee zonen geboren.

c. Johannes Gerardus Gieskens
geboren Eemnes 02-07-1912
overleden Eemnes 22-09-1984
trouwt 's-Graveland 03-09-1936
Evertje Boekschoten (1908-1988)

Jan nam in eerste instantie de groentewijk van zijn vader over. Vader Peter had in de twintiger jaren nog een hondenkar. Jan mocht vanaf zijn twaalfde jaar met de hondenkar groeten uitventen in Huizen. Jan was de enige in de familie die dat mocht doen want hij trok tenminste zijn klompen uit bij de klanten in Huizen. Op een zondagmiddag in de dertiger jaren ontmoette hij zijn toekomstige vrouw Eef Boekschoten en haar vriendin die bij De Witte Bergen langs de Rijksweg naar de auto's zaten te kijken als echte bermtoeristen. Het klikte en ze trouwden in 1936. Na korte tijd op boerderij De Katoenbaal gewoond te hebben, vestigden Jan en Eef zich op Laarderweg 108. Op 1 april 1938 volgde de verhuizing naar Wakkerendijk 40 waar dochter Bep werd geboren en waar het gezin bleef wonen tot 1957. Na enkele maanden op

Wakkerendijk 126 gewoond te hebben, kochten Jan en Eef het huis Laarderweg 122 waar ze vanaf 21 juni 1957 de rest van hun leven gewoond hebben.

In de oorlog was Jan grondwerker. Eens ging hij met een hit en een kar over de IJssellinie om eten te halen. Hij vertrok met nieuwe klompen en toen hij na drie weken terugkwam waren zijn klompen totaal versleten.
Tijdens de oorlog begon hij ook met de varkenshandel. Het was een spannende tijd omdat Jan ook in aanraking kwam met klandestiene praktijken. Zo slachtte Wilde Kees Stalenhoef klandestien. Zuster Prudentiana had daar wel belangstelling voor omdat ze dit vlees weer kon doorspelen aan bejaarden. Geregeld vroeg ze dan ook: "Zeg, Jantje, heb je al wat!"

Voor de rest van zijn leven bleef Jan in de varkenshandel werkzaam. Hij ging geregeld de boer op om biggen te kopen. Met Drikus de Gooijer ging hij naar de markten in Purmerend, Utrecht en Den Bosch. Toen hij al jarenlang in de varkenshandel zat, moest hij ineens een diploma hebben. Het heeft de nodige

Trouwfoto van Jan Gieskens (1912-1984) en Evertje Boekschoten (1908-1988) Gemaakt op 3-9-1936

Gerrit Gieskens (1914-1985) en zijn vrouw Reintje Kuis (1917-1976)

moeite gekost om ook zonder diploma met de handel te mogen doorgaan. Uit het huwelijk van Jan en Eef Gieskens is alleen dochter Bep geboren, die later trouwde met Dirk Hoek.

d **Gerardus Gieskens**

geboren Eemnes	23-07-1914
overleden Laren	15-02-1985
trouwt Amersfoort	05-08-1936
Reintje Kuis (1917-1976)	

Gerrit heeft zijn vader heel veel geholpen met het vissen in de polder. Hij nam de petroleumhandel van vader Peter over. Na zijn huwelijk woonde hij met zijn vrouw eerst enige tijd op Wakkerendijk 152. Van 1936 tot 1938 was Wakkerendijk 43 hun onderkomen. Van 1938 tot 1961 woonde het gezin van Gerrit Gieskens op Wakkerendijk 222. Uit het huwelijk van Gerrit en Reintje zijn drie zonen en vier dochters geboren. Zoon Aart verwierf grote bekendheid als biljarter. Vanaf 1961 woonde het gezin Gieskens op Veldweg 7.
Van Gerrit was bekend dat bij hem alle deuren dag en nacht open stonden. Op een keer had hij 6000 gulden in de Staatsloterij gewonnen. Opeens was hij toen weg en na een week of vijf kwam hij pas terug: al zijn geld was op! "Ziezo" zei Gerrit, "nu kan ik de deuren weer open laten staan, nu kan ik weer rustig slapen!" Gerrit was evenals zijn broer Jan een goed biljarter. Een talent dat dus overgegaan is op zoon Aart. Deze zoon Aart was indertijd trouwens één van de eerste Nederlanders die naar Amerika ging voor een hartklepoperatie.

e, **Cornelis Gieskens**

geboren Eemnes	29-06-1915
overleden Laren	18-11-1997
trouwt Eemnes	27-08-1937
Minzina Haring (1913-1982)	

Kees werd groentehandelaar. Na zijn huwelijk woonde hij met zijn gezin eerst enige tijd op Wakkerendijk 13. Vanaf 24 mei 1939 woonden ze op Wakkerendijk 198. Uit het huwelijk van Kees en Sien zijn twee dochters en een zoon geboren. Zoon Peter emigreerde naar Nieuw-Zeeland. Enige tijd na de dood van zijn vrouw verhuisde Kees naar bejaardencomplex De Waag. Vanaf 9 april 1996 tot zijn dood woonde hij te Laren in Johannes Hove.

BRANDERF-TAK

We eindigen dit artikel over de familie Gieskens met de **Branderf-tak**. Deze begint met de jongste zoon van Pieter Gieskens en Gerretje de Groot.

Wijgerts (Wijnand) Gieskens (1817-1900) stamvader van de Branderf-tak en zijn vrouw Marretje Stalenhoef (1825-1914). Foto gemaakt ca. 1890

3.3 **Wijgert Gieskens** (werd Wijnand genoemd)

geboren Eemnes	04-04-1817
overleden Eemnes	20-07-1900
trouwt Eemnes	12-04-1853

Marritje Stalenhoef

geboren Eemnes	01-10-1825
overleden Eemnes	02-02-1914

Toen Wijnand vijf maanden oud was, stierf zijn vader. Zijn moeder overleed toen hij dertien jaar oud was.
Wijnand werd arbeider van beroep en trouwde op 36-jarige leeftijd met Marritje Stalenhoef. Na zijn huwelijk ging hij inwonen bij zijn schoonouders. Zijn schoonvader Gijs Stalenhoef huurde een deel van de boerderij Wakkerendijk 200 van Hannes Schothorst. Die boerderij werd toen in vier delen verhuurd. Op 21 april 1869 kocht Wijnand Gieskens de boerderij Wakkerendijk 200 voor 400 gulden van Aart Schothorst. Uit het huwelijk met Marritje Stalenhoef werd alleen een zoon Gijs geboren. Na zijn huwelijk bleef hij bij zijn ouders wonen. In 1890 kocht de familie Gieskens de boerderij Branderf op Wakkerendijk 228. Wijnand en Marritje sleten daar hun oude dag met het gezin van zoon Gijs. We vervolgen het verhaal met deze zoon:

Bid voor de Ziel van Zaliger

WIJNAND GIESKENS,

echtgenoot van

MARETJE STALENHOEF,

geboren den 5 April 1817, na het ontvangen der H.H. Sacramenten, te Eemnes overleden den 20n Juli 1900, en den 24n daaraanvolgenden begraven op het R. K. Kerkhof aldaar.

Goede echtgenoot en goede vader gedroeg hij zich in alles met groot beleid, bleef vast gehecht aan de dienst van God, eerde God, leerde de zijnen God vreezen, de zonde te vluchten, de wet Gods te beminnen en er naar te leven,
Z. Petr. Can.

De kwellingen hadden mij van alle kanten bezet, ik zag om naar den bijstand der menschen, maar die was er niet, — toen heb ik op uwe barmhartigheid gedacht, o Heer! want Gij redt ze die uwe hulp inroepen. Ps. V, 10, 11, 12.

Ik heb den goeden strijd gestreden, den loop voleindt, het geloof bewaard; nu is mij weggelegd de kroon der gerechtigheid, welke de Heer de rechtvaardige Rechter mij geven zal.
II Tim. IV, 7.

Wij zullen elkander wederzien, waar niemand onze vreugde zal storen. Joan XVI, 22.

ONZE VADER. — WEES GEGROET.

Dat hij ruste in vrede. Amen.

J. LUIJF — Eemnes.

Bidprentje van Wijnand Gieskens (1817-1900) stamvader van de Branderf-tak

Geertruida Barbara Makker (1855-1932) gehuwd met Gijsbertus Gieskens (1854-1908)

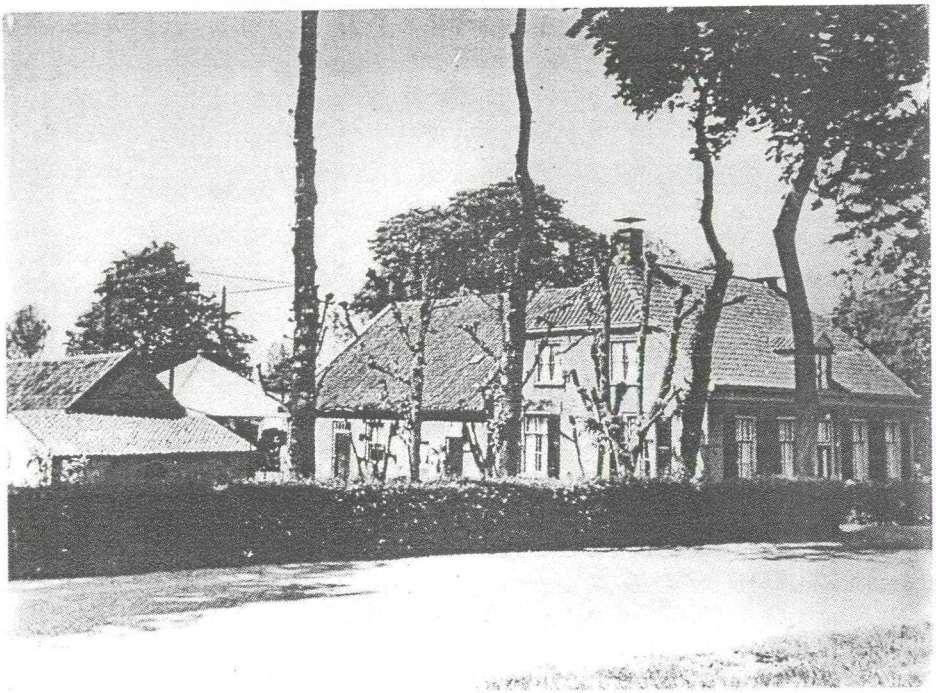

Boerderij "Branderf" Wakkerendijk 228. Van 1890 tot 1988 bewoond door de familie Gieskens Foto van ± 1935

3.3.1 **Gijsbert Gieskens**

geboren Eemnes	13-05-1854
overleden Eemnes	22-02-1908
trouwt Eemnes	17-11-1885
Geertruida Barbara Makker	
geboren Eemnes	15-10-1855
overleden Eemnes	16-12-1932

Gijs trouwde met Geertje Makker, dochter van Elbert Makker en Josina Bell en kleindochter van de Eemnesser gemeente-arts Mattheus Bell.
In 1890 kocht hij de boerderij Branderf waar hij met zijn ouders en gezin ging wonen. Het huis was in die tijd niet echt een boerderij. Pas in 1903/1904 werd de stal eraan gebouwd. Gijs was koopman en boer. Hij leed aan toevallen. Op 22 februari 1908 is hem dat fataal geworden. Op het land achter zijn boerderij was hij bezig sparretjes uit de grond te halen. Hierbij kreeg hij een toeval, raakte in de sloot en verdronk. Buurman Jan Wiggerts heeft hem zo gevonden.
Uit het huwelijk van Gijs en Geertje Makker zijn drie zonen en één dochter geboren:

3.3.1.1 **Wijnand Gieskens**

geboren Eemnes	24-12-1886
overleden Eemnes	29-06-1964
trouwt Baarn	07-11-1934
Maria van Kleinwee	
geboren Nijkerk	08-07-1880
overleden Eemnes	20-11-1963

Wijnand hielp het boerenbedrijf voort te zetten nadat zijn vader vrij jong gestorven was. Hij bleef op Branderf totdat hij op 48-jarige leeftijd trouwde met Maria van Kleinwee, weduwe van de Eemnesser Jan Bieshaar. Ze had een boerderij op Zandvoortweg 144 in Baarn. Wijnand trok bij haar in. Toen hij bij de huwelijkssluiting zijn trouwboekje kreeg zei Wijnand: "Er zullen wel geen kinderen meer in komen, dus dan schrijf ik mijn kalveren er maar in." Wijnand is zijn hele leven boer gebleven. Hij had land aan de Achterweg in Baarn en in de Bunschoter polder. Toen het qua gezondheid met hem en zijn vrouw niet zo goed meer ging, kwamen Wijnand en zijn vrouw vanaf 18 februari 1960 inwonen op Branderf bij zijn boer Gijs en diens vrouw Dirkje

Trouwfoto van Josina Maria Gieskens (1892-1977) en Jacobus Everardus van Wegen (1888-1964). Gemaakt op 21-02-1919

Trouwfoto van Wijnand Gieskens (1886-1964 en Maria van Kleinwee (1880-1963). Gemaakt op 07-11-1934

Horst. Ze woonden daar tot hun dood in een kamer aan de zuid-oostkant van de boerderij.

De tweede zoon van Gijs Gieskens en Geertje Makker was:

3.3.1.2 **Elbertus Joseph Gieskens**

geboren Eemnes	01-04-1896
overleden Amsterdam	26-03-1973
trouwt Eemnes	02-01-1923
Aleida Gijsberta Schouten	
geboren Amsterdam	08-04-1898
overleden Amsterdam	20-12-1967

Elbert trouwde met Aaltje Schouten, dochter van melkboer Piet Schouten (Wakkerendijk 208). Schoonvader Piet had enige tijd een melkhandel in Amsterdam gehad. Wellicht heeft hij het voorbeeld van zijn schoonvader gevolgd: na zijn huwelijk in 1923 is hij een melkzaak begonnen op het adres 1e Oosterparkstraat 214 in Amsterdam. Hij is daar blijven wonen tot 1968, kort na de tragische dood van zijn vrouw. Het echtpaar heeft geen kinderen gehad.

De enige dochter van Gijs Gieskens en Geertje Makker was:

3.3.1.3 **Josina Maria Gieskens**

geboren Eemnes	05-11-1892
overleden Soestdijk	10-08-1977
trouwt Eemnes	21-02-1919
Jacobus Everardus van Wegen	(1888-1964)

De jongste zoon is:

3.3.1.4 **Gijsbertus Joseph Gieskens**

geboren Eemnes	28-03-1897
overleden Laren	29-04-1980
trouwt	21-02-1924
Theodora Horst	
geboren Leusden	10-07-1897
overleden Laren	29-12-1991

Gijs Gieskens nam het boerenbedrijf op Branderf van zijn ouders over. Na zijn huwelijk met Dirkje Horst bleef zijn moeder bij het gezin inwonen.
Gijs had een gemengd bedrijf met koeien, varkens en kippen. De grond lag niet allemaal bij de boerderij. Er moest gemolken worden halfweg Hoogland of achter de Rijksweg 1. Die weg werd met de fiets afgelegd met een karretje met bussen en emmers. Er werd met de hand gemolken. Als de koeien met november op stal kwamen, werden ze door Gijs geschoren. Ook ging hij bij

Gijs Gieskens (1897-1980) en zijn vrouw Theodora (Dirkje) Horst (1897-1991)

De familie Giekens van Branderf. Gefotografeerd in 1949
Boven v.l.n.r. Sien-Annie-Cees=Marie
Onder v.l.n.r.: Gijs-Wijnand-Moeder Dirkje Horst-Elbert-Vader Gijs Gieskens=Piet-Geertje

andere boeren de koeien scheren. Dat gebeurde met een machine die met de hand gedraaid moest worden. De boer draaide en Gijs deed het scheerwerk. Gijs heeft ook nog een cursus gevolgd om zich te bekwamen als verloskundige voor vee. Als een kalf bij de geboorte niet van de koe kon, moest het, levend of dood, aan stukken van de koe gezaagd worden. Gijs deed dit met een zaagje van 50 à 60 cm. lang, waarbij twee oogjes aan het uiteinde zaten om de vingers door te doen. Aan dat zaagje zaten heel fijne, scherpe tandjes en je kon het rondbuigen. Na het karwei moest het zaagje worden schoongemaakt: vlees en haren moester er tussenuit gepeuterd worden.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden vier evacué's uit Huissen bij de familie Gieskens ondergebracht. Daarnaast waren er een spoorwegonderduiker met vrouw en kind en nog twee andere onderduikers. Er zaten dus elke dag 18 personen aan tafel. Veel mensen kwamen aan de deur voor melk en aardappelen totdat de aardappelen op waren. Gijs is toen met de schoonvader van de spoorwegonderduiker aardappelen gaan halen in Dedemsvaart. Hij kwam terug met nog 4 mannen die een handkar met aardappels bij zich hadden. Ze konden achterop de wagen zitten en zo de handkar meetrekken. 's Avonds om 10 uur kwam het gezelschap thuis. De mannen hadden blaren aan de voeten.
In de oorlog kreeg Gijs ook nog inkwartiering van een groep Duitsers. Hij heeft toen al zijn paardentuigen verstopt. Die zijn later toch ontdekt.

Na de oorlog is Gijs ook begonnen met het fokken van kuikens. Hij had een broedmachine waarin in het voorjaar kuikens werden uitgebroed. Per keer konden daar zo'n 2000 eieren in. Dit gaf veel werk vooral als de kuikens na 21 dagen waren uitgebroed. Alles moest worden schoongemaakt, met name de roosters waarop de kuikens uitkwamen.
Gijs was een actief man. Naast het werk op de boerderij deed hij ook bestuurlijk werk. Zo heeft hij in het bestuur gezeten van de ABTB, de Onderlinge Brandverzekering, de Coöperatie Soest en de Oranjevereniging Eemnes. Hij is lid van de Brandweer geweest en had een jachtacte.
Zijn vrouw Dirkje zat ook niet stil. Ze heeft haar schoonmoeder, die hulpbehoevend werd tot de dood verzorgd. Vóór de oorlog runde ze in de kamer in de zuidoosthoek van het huis een soort kruidenierswinkeltje. Ze was altijd zeer actief met handwerken, borduren en naaien.
Gijs en Dirkje kregen 5 zonen en 4 dochters:

1 **Geertruida Maria Josephina Gieskens**
geboren 1924 trouwt Herman Daatselaar
2 **Maria Geertruida**
geboren 1925 trouwt Piet van 't Klooster.
Ze woonden Meentweg 99/Veldweg 49.

3 **Gijsbertus Cornelis**
geboren 1926 trouwt Truus v.d. Hoven
Ze wonen in Baarn.

4 **Johanna Cecilia**
geboren 1928 trouwt Jan Wouters
Ze wonen in Luxemburg

5 **Cornelis Gijsbertus Gieskens**
geboren 1929
trouwt met Marie van Daatselaar
Cees werd ook boer. Hij woonde eerst tien jaar in bij zijn ouders op Branderf. In 1966 liet hij voor zichzelf naast de ouderlijke woning de boerderij Nieuw-Branderf bouwen (Wakkerendijk 228a). Daar heeft hij tot 1 april 1980 zijn boerenbedrijf gerund.

6 **Francisca Aleida**
geboren 1930
getrouwd met Frans Dijkman
Ze wonen in Luttenberg.

7 **Wijnandus Petrus**
geboren 1932
getrouwd met Marie Verheijen

Cees Giekens (geboren 1929) haalt voor de laatste keer zijn melkbussen van de weg, omdat hij stopt met zijn boerebedrijf. Op de achtergrond Boerderij Branderf. Foto uit 1979

Wijnand nam het boerenbedrijf van zijn ouders op Branderf over. In 1988 is hij daarmee gestopt toen hij verhuisde naar Baarle Nassau. Deze familie Gieskens heeft dus van 1890 tot 1988 op Branderf gewoond.

8 **Petrus Albertus**
geboren 1933
getrouwd met Tiny Lanphen
Ze wonen in Steenwijkerwold.

9 **Elbertus Joseph**
geboren 1936
getrouwd met Greet Kok
Ze wonen in Leusden.

Hiermee zijn we aan het eind van de gevarieerde historie van de familie Gieskens. Velen hebben me deze keer geholpen. Het was hartverwarmend om te bemerken dat ik van deze mensen een rijk assortiment aan verhalen, foto's en andere materialen heb ontvangen. Een familie waarbinnen heel wat leeft. Dank gaat vooral uit naar: Ria Elders-Post, Gina Calis-Post, Rietje Koster-Calis, Mieke Verver-Calis, Sien Dijkman-Gieskens, Cees Gieskens, Bep Hoek-Gieskens, Peter Leeuwenkamp en Truus Hop-Gieskens.

Voor op-en aanmerkingen bij dit artikel kunt u terecht bij de samenstellers,

Henk van Hees
Kerkstraat 15
Eemnes, tel. 035-538 9849

Bertie van Wijk-Blom
Raadhuislaan 39
Eemnes, tel. 035-531 4689

Historie van het Openbaar Onderwijs in Eemnes (Deel II)

De vorige keer eindigden we met kinderspel, gewelddadig en bestraft kwajongenswerk. Laten we nu beginnen met vreedzaam kinderspel .....

Ca. 1966 waren de zoontjes van de familie Prins aan het begin van de Raadhuislaan achter hun huis te water geraakt. Zij hadden op school, de Prot.-Chr. Kleuterschool Kleutervreugd (later Het Overstapje), van hun juf een bijbelverhaal gehoord waarin Jezus van Nazareth over water liep. Kleuters eigen hadden zij gedacht dit ook te kunnen. Hiermee was voor mevr. Prins de maat vol met: "We moeten hier openbaar onderwijs hebben, dit kan zo niet langer". Aldus mevr. Monnickendam, die zich voorts herinnert dat de kinderen regelmatig thuis kwamen met bijbelverhalen die discussies uitlokten over de uitleg. De familie Prins zou vanaf dit moment mede een drijvende kracht worden achter reeds gaande pogingen om openbaar onderwijs te krijgen. Dat ging niet over rozen. Anno 1999 drukte Jan Out het uit met: "Dat was echte schoolstrijd". De geregistreerde uitingen in de dorpspolitiek zijn slechts de top van een ijsberg van emoties die fatsoenlijk beheerst werden.

Eemnes verandert

De confessionele plattelandsgemeente Eemnes kon haar karakter nog bewaren kort na de Tweede Wereldoorlog, maar in de jaren zestig veranderde dat. Eemnes groeide door nieuwbouw en dat leverde "import" op met andere ideeën, andere normen en waarden. Tot dan werd er in Eemnes gebruik gemaakt van de beschikbare scholen, door sommigen met tegenzin. Andere ouders waren daarin kieskeuriger en principiëler, en deden hun kinderen in Laren op school, waarmee Eemnes een overeenkomst had voor openbaar onderwijs. Hoewel er al langer een aantal families was dat anti-kerkelijk was, ging het bijvoorbeeld ook om mensen die meer vrijzinnig protestants waren en niet achter de toen "strenge" signatuur van de School met de Bijbel stonden. Met argusogen werd volgens Jan Out, toen nog gewoon meester, door de nieuwkomers gekeken naar "het dorpsonderwijs".

Zaak van lange adem

Al ver voor 1963 had raadslid J. van Tinteren (PvdA), wanneer dat maar mogelijk was, geijverd voor een openbare school in Eemnes. Volgens de schoolwet van 1920 was het gemeentebestuur bevoegd om een school te stichten om daarmee te voorzien in voldoende openbaar onderwijs. Dat wijzigde overigens ca. 1964 in een verplichting. Het gemeentebestuur was het schoolbestuur van zo'n school. De hamvraag was: "Wat is voldoende?". De norm voor Eemnes was minstens 30 leerlingen, maar de situatie liet ruimte voor inter-

pretatie. In gemeenten met een uitgesproken niet-confessioneel bestuur leverde dat geen problemen op. Wel echter in confessionele gemeenten als Eemnes. De Anti-Revolutionaire Partij (AR) en de Katholieke Volkspartij (KVP), leverden in Eemnes steevast elk een wethouder.

Om de wensen kracht bij te zetten ging in 1963 een aantal mensen voor de heer Van Tinteren op pad met een vragenlijst om de belangstelling voor openbaar onderwijs te peilen. Resultaat: 42 ouders met 83 kinderen, rijp en groen, die voor openbaar onderwijs waren. Opvallend is de verdeling van de adressen: 13 gezinnen Raadhuislaan, 9 Veldweg, 6 Laarderweg, 3 Nieuweweg, 3 Jhr. Roëll-laan, 3 De Waag, 2 Torenzicht, 1 Streefoordlaan, 1 Wakkerendijk. Typisch bijna alleen in "de nieuwbouw" van toen. [1] Op 5 sept. 1963 stuurden de heren A.G. Frisch en G.H. Mulder namens ouders van 45 potentiële leerlingen een verzoek voor de stichting van een openbare lagere school aan het gemeentebestuur. "De ouders zouden het zeer op prijs stellen, indien het daarheen werd geleid, dat de school geopend wordt op de door hen gedachte streefdatum, 1 September 1965." [2]

Dit had wel resultaat. Na "ernstige bestudering van de vraag of het wenselijk was reeds nu een openbare school in Eemnes te stichten" meenden B&W dat het redelijk was aan de verlangens van de ouders tegemoet te komen. Zij stelden daarom voor aan de raadsvergadering van 3 nov. 1963 tot stichting van zo'n school over te gaan. Het voorstel ging niet van harte, want B&W schreven in de slotalinea: "Ofschoon wij ervan overtuigd zijn dat de stichting van de gevraagde school bezwaarlijke consequenties kan hebben, achten wij het van belang dat tot stichting (....) wordt overgaan." Die consequenties lagen in concurrentie ten koste van de bestaande scholen, met als mogelijk gevolg verkleining, minder leerkrachten, meer combinatieklassen. Politiek en bestuurlijk zouden zulke argumenten echter niet aanvaardbaar zijn.

Raadslid Ruizendaal (AR) vond de door de ouders aangegeven argumenten niet steekhoudend. De afstand tot Laren en Blaricum viel wel mee, terwijl ook de gevaren bij de weg wel meevielen. De school zou geen voordeel opleveren want "het geeft verbrokkeling". Verder vreesde hij het onwettig schoolverzuim "omdat de onderwijzers niet meer zouden klagen om geen leerlingen te verliezen". Niettemin zou hij de stichting van de school steunen. Raadslid Van Klooster (KVP) vroeg zich af of het noodzakelijk was kosten te maken voor een openbare school want op de lijst stonden namen van mensen die dicht bij Laren woonden en verder stonden er namen op van mensen die reeds naar elders waren vertrokken. "Er is getekend maar de toekomst zal het leren." Het zou inderdaad nog spannend worden in 1969. Raadslid Van Tinteren herinnerde de heer Ruizendaal in diezelfde vergadering er fijntjes aan dat volgens een verkiezingspamflet van diens partij "vooruitstrevende gemeentepolitiek zou worden gevoerd", daaraan toevoegend: "En zulks is ook het ge-

val met het stichten van een openbare school". Burg. Van Niekerk stelde dat verbrokkeling geen reden was om de school tegen te houden, want ook toen stond niet voor elke klas een onderwijzer. Voorts woonden alle adressanten in Eemnes ten tijde van tekenen. Het voorstel van B&W werd zonder hoofdelijke stemming aangenomen. [3]

Dit besluit lag er dan, maar de ambtelijke molens waren traag. Er kwam in 1964 een urgentieverklaring van het ministerie, die nodig was voor het bouwen van een permanente school. Van Tinteren heeft burg. De Bekker bij zijn aantreden in 1965 gewezen op het blijven liggen van deze zaak. Uiteindelijk heeft hij ervoor gezorgd dat in dec. 1966 de openbare lagere school als nr. 1 op de urgentielijst van openbare werken kwam te staan. [4] [5] Maar het ging niet snel genoeg. De Bekker was een voorstander van evenwichtige verdeling van onderwijs over de zuilen. Hij beheerde 10 jaar lang de portefeuille Onderwijs vanaf zijn aantreden totdat deze werd geclaimd in 1975 door Van Tinteren, toen wethouder geworden voor Progressief Eemnes.

Alle begin is klein, Zwaan Kleef Aan

De familie Prins, van de te water geraakte jongetjes, had zich in verbinding gesteld met de Vereniging voor Volksonderwijs, later Vereniging voor Openbaar Onderwijs (VOO), en initieerde de oprichting per 20 feb. 1967 van de afdeling Eemnes binnen VOO. Daardoor kon op slagvaardiger wijze de realisatie van openbaar onderwijs aangepakt worden. Een deel van de leden was reeds lid via de afdeling Laren (die ook geen belang had bij verlies van leerlingen). Het voorlopige bestuur bestond uit mevr. N. Prins en de heren G.H. Mulder en J. van Tinteren. [6] Het doel van de jonge afdeling was eerst de realisatie van een kleuterschool in 1968 en een lagere school in het jaar daarop. Het bureau van VOO te Amsterdam zou van goede dienst blijken bij de bespoediging van de realisatie. Dit bureau kende de wet, de weg en het spel bij het ministerie, de provincie en de schoolinspectie.

Op 17 april 1967 werd door de dames N. Prins en N. Nieuwenhuis een verzoek namens ouders van 32 kleuters gericht aan het gemeentebestuur voor de stichting van een openbare kleuterschool per 3 dec. 1968. Al heel snel, op 25 mei 1967, kwam het raadsbesluit voor de stichting. Op 13 mei 1968 was er toestemming gekomen voor de verplaatsing naar de Korenschoof van een overtollig noodgebouw van de prot.-christelijke kleuterschool aan het Torenzicht, inmiddels Het Overstapje geheten, waardoor zeker een half jaar winst was geboekt. Dit was een voordeel, want een stenen gebouw vereiste een urgentieverklaring van het ministerie. Die was wel aangevraagd door de gemeente, maar nog niet ontvangen. "De ervaring heeft ons geleerd dat dit wel eens een lange geschiedenis kan worden", aldus burg. De Bekker bij de officiële opening op 19 augustus 1968. Mevr. Lamme was de eerste leidster en Hans Monnickendam was de eerst ingeschreven kleuter. De school ging he-

GEMEENTE EEMNES (U)

Telefoon (02953) 2001 — Postrekening nr. 69953

Mevr. N. Niewenhuis-Kreek,

Jhr.C.Roëll-laan 5,

E e m n e s.

Uw brief van: | Uw kenmerk: | Ons kenmerk: 576 | EEMNES, Datum: 30 mei 1967.

Onderwerp: stichting openbare kleuterschool. | Verzonden:

Naar aanleiding van uw verzoek van 17 april 1967, betreffende bovenvermeld onderwerp delen wij u mede, dat de raad dezer gemeente in zijn op 25 mei j.l. gehouden vergadering heeft besloten tot het stichten van een openbare kleuterschool in Eemnes over te gaan.

Een afschrift van het hierop betrekking hebbende besluit treft u hierbij aan.

Ingevolge artikel 12 van de Kleuteronderwijswet hebben wij dit besluit verzonden aan het kollege van gedeputeerde staten van Utrecht, teneinde van dit kollege de hierop vereiste goedkeuring te verkrijgen.

Burgemeester en wethouders van Eemnes,
De burgemeester,

De sekretaris,

EH/

Een afschrift van deze brief is verzonden aan Mevr.N.Prins, Raadhuislaan 10,Eemnes.

Brief dd 30 mei 1967 van Gemeente Eemnes aan Mevr. N.Nieuwenhuis-Kreek

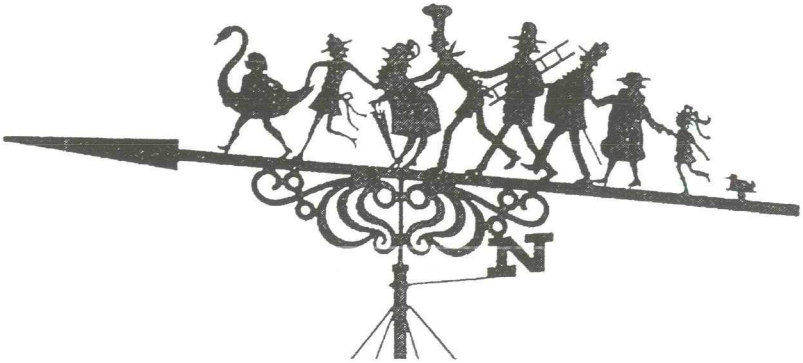

De windwijzer van de Zwaan Kleef Aan, nu de Zuidwend sierend.

ten "Zwaan Kleef Aan", tevens uitgedrukt in een fraaie windwijzer, die de schoorsteen van de Zuidwend siert na de fusie tot basisschool. Deze was gemaakt naar een ontwerp van Ivonne Schot, een leerlinge van Piet Klaassen, als studieopdracht op de Rietveld Kunstacademie. [7]
Bij de opening stelde de heer Van Doorn, algemeen secretaris van Volksonderwijs dat hij de term "neutraal onderwijs" afkeurde omdat hieraan negatieve conclusies konden worden verbonden (lees "onverschilligheid"; JG). Hij zei: "Het openbaar onderwijs staat voor de positieve waarden van openheid en ontmoeting." [7] Op de eerste ouderavond (29 oktober 1968) vroeg mevr. Lamme, zelf van prot.-christelijke huize, de ouders om advies over wel of niet voorlezen van het bijbelverhaal bij de kerstviering. Het besluit was dat zij dit op haar eigen wijze mocht uitvoeren. Deze kerstviering zou elk jaar een sfeervol gebeuren worden. [8] Op 1 jan. 1969 waren er 33 kleuters. In 1970 kwam er een lokaal en een klas bij. Uiteindelijk is de school gegroeid tot 3 klaslokalen, met op 1 jan. 1974 111 kinderen. De top zou in dat jaar ca. 120 worden. Er is nog discussie geweest over een vierde lokaal. Dat is er niet gekomen door de aanstaande komst van de scholen in de Noordbuurt. De vierde kleuterklas heeft uiteindelijk in het hoofdenkamertje van De Zuidwend gebivakkeerd. Later meer daarover.

Perikelen rond de komst van de lagere school
Terug naar 1967. Er was een ministeriële urgentieverklaring per dec. 1966 voor de bouw van een Openbare Lagere School (OLS) in Eemnes. Uit correspondentie van VOO aan mevr. Prins blijkt dat het schetsplan voor de school goedgekeurd was en dat een definitief bouwplan voor 15 dec. gereed zou zijn. De architect had de plannen nogal opgehouden. [9] Iedereen is natuurlijk volop doende met de realisatie van de Zwaan Kleef Aan, maar na de opening daarvan op 19 aug. 1968 stort VOO Eemnes zich op de OLS. Het blijkt

dat, om ca. F 100.000 te sparen, er een combinatieplan met de "Bijbelschool" was gemaakt dat ineens uit het niets opduikt omstreeks april 1968. Deze school moest terecht een nieuw gebouw hebben. Er waren geen raadsbesluiten over gevraagd, noch genomen. Officieel waren er geen gegevens verstrekt en de gevolgen voor de OLS waren onduidelijk. VOO Eemnes maakte zich zorgen vanwege mogelijk uitstel en praat daarom eerst met hun medestanders de heren Stoffel (VVD) en Van Tinteren (PvdA), fractievoorzitters. Aangezien tot nu toe AR en KVP nog niet tegengestemd hadden, wilde men een uitspraak uitlokken. [10]

Er zou op aanraden van PvdA en VVD gepraat gaan worden met alle fractievoorzitters van alle partijen en contact gezocht worden met de besturen van de bijzondere scholen om voorlichting te geven opdat "eventuele onrustgevoelens en mogelijke bewuste of onbewuste weerstanden met betrekking tot de Openbare Lagere School alhier uit de wereld *(zouden)* kunnen worden geholpen". In dat verband werd in een brief aan het bestuur van de prot.-christelijke school er op gewezen: "Misschien ten overvloede, maar ter vermijding van eventueel misverstand, willen wij hier nog naar voren brengen, dat onze Vereniging (VOO) zich zeer beslist niet antigodsdienstig of atheïstisch opstelt en evenmin gebonden is aan enige politieke partij of groepering." [11] Blijkbaar was het nodig deze uitleg te geven.

Een greep uit de raadsvergadering van 30 aug.1968. Gedeputeerde Staten hebben het besluit over de OLS verdaagd i.v.m. het niet rond hebben van het bestemmingsplan van de school. Burg. De Bekker legt uit: "De Lager-Onderwijswet eist een raadsbesluit tot vaststelling van de plaats van een lagere school." Die was er nog niet in verband met zijn combinatieplan. In de rondvraag, na de stemming wat geprikkeld gemaakt te hebben, vraagt de heer Stoffel verder over dit plan: "Betekent dit vertraging van de bouw van de OLS?" De burgemeester vindt dit "zeer onelegant uitgedrukt": "Er is geen sprake van vertraging, er is sprake van versnelling, n.l. van de bouw van de Bijbelschool". Van Tinteren betwijfelt of dit kan en stelt dat de Bijbelschool dit (het uitblijven van toestemming) aan zichzelf heeft te danken. [12] De conclusie van mej. Luyn van het bureau van VOO was als volgt: "De OLS had er al horen te staan. Er zijn duidelijke nalatigheden gepleegd. Waar is niet duidelijk en ook minder belangrijk, er moet nu gehandeld worden." Zij adviseert om de inspecteur voor het lager onderwijs in te schakelen. [10] Burg. De Bekker constateert later in een brief aan VOO Eemnes scherp dat "uw bestuur tot dan toe naliet in het belang van het openbaar onderwijs alle fractievoorzitters uit de Raad zo nodig van het belang van het openbaar onderwijs op de hoogte te brengen". [13] Ook Philips bemoeit zich ermee. 18 medewerkers uit de oude Zuidbuurt hadden hun zorgen kenbaar gemaakt aan de afdeling Sociale Zaken van Philips over het uitblijven van openbaar on-

derwijs. [14]

De komst van De Zuidwend

Uiteindelijk was het dan bijna zover in 1969. Er was in principe toestemming, maar waar waren nu de leerlingen? Er was al een hoofdonderwijzer benoemd, Fred Mol. Hij zou alleen komen als er twee klassen konden worden gevormd. Op de zaterdag voor Pinksteren in dat jaar constateerde de heer van Tinteren dat er maar 12 leerlingen waren opgegeven van de vereiste 30. Hij nam contact op met de heren Veth en Nobbe, ouders die hun kinderen hadden opgegeven. Hoe nu verder? Het idee rijpte om alle redelijkerwijs in aanmerking komende ouders met kinderen te benaderen, ook van degenen waarvan de kinderen al op een bijzondere school zaten. Ambtenaar voor onderwijs, de heer Barendrecht, heeft toen een lijst samengesteld van ouders die misschien over zouden willen gaan en de heren Veth en Nobbe gingen op pad door Eemnes. Op Pinkstermaandag hadden zij de vereiste 30. De heer Barendrecht ging zo ver om zijn twee kinderen, in plaats van naar de School met de Bijbel, naar de openbare school te sturen als het op dat aantal mocht hangen. [15] Hij was zeer behulpzaam en een loyaal ambtenaar in de zaak van de realisatie van de openbare scholen. Jan Out herinnert zich de ontgoocheling over ouders, waarvan hij dacht dat ze bewust hadden gekozen voor de Mariaschool en die actief waren, toen ze hun kinderen van school haalden. Enkele families zullen heftige discussies hebben ervaren over de veranderde schoolkeuze.

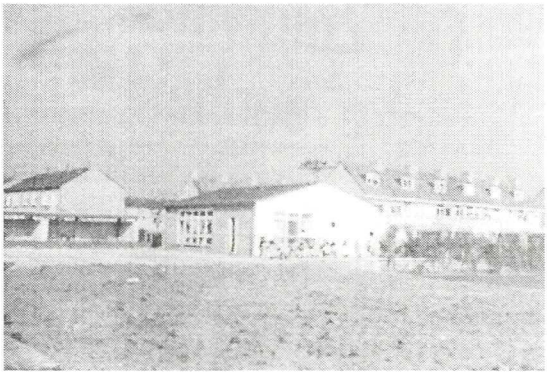

Het verplaatste noodgebouw (1959) van de PC Kleuterschool, nu als Zwaan Kleef Aan aan de Korenschoof anno 1968, afgebroken in 1985.

Op 12 augustus 1969 was het dan zover, De Zuidwend kon beginnen. De naam was door de gemeenteraad gekozen uit een aantal voorstellen, waarvan deze naam wel de meeste eeuwigheidswaarde heeft. [16] De school staat op de strook land die vanouds Zuidwend wordt genoemd. De school begon met twee leerkrachten. Nienke Mol-Ploeger was als eerste actief voor de eerste en tweede klas. Fred Mol kwam pas per 1 september wegens verplichtingen in Strijen Sas, waar ze allebei les gaven. Zij zouden later samen het 25-jarig jubileum op de Zuidwend vieren. De oudercommissie van de school en VOO Eemnes hadden een uitdrukkelijke wens: De school moest ruimte geven aan levensbeschouwelijk onderwijs, zowel protestants-christelijk en roomskatholiek godsdienstonderwijs, als wel humanistische vorming. Dit be-

Eerste school met humanistische les naast godsdienst

Van onze correspondent

Hilversum — De openbare lagere school De Zuidwend in de Utrechtse plattelandsgemeente Eemnes brengt waarschijnlijk een primeur voor Nederland.

Aan deze school wordt naast het katholiek en protestants godsdienstonderwijs nu ook ruimte geschapen voor humanistisch vormingsonderwijs. Sinds kort zijn aan deze school hiervoor drie leerkrachten verbonden, die godsdienst- of vormingsonderwijs geven. De lessen vinden plaats onder schooltijd. Schoolhoofd, leerlingen en ouders zijn zeer enthousiast.

Krantenknipsel "Eerste school .." met begeleidende tekst: Krantenknipsel uit een landelijke krant (1969).

schouwden zij, naast allerhande zaken die de school aantrekkelijk maakten, als één van de eerste zaken die verwezenlijkt moesten worden. Eén en ander was geheel in de geest van het meer principiële streven door bijvoorbeeld VOO: Openbare scholen moesten een afspiegeling zijn van de samenleving.

Primeur voor Nederland was humanistische vorming naast godsdienstige vorming. [7] De roomskatholieke vorming is niet echt van de grond gekomen na herhaalde pogingen tot een regeling. Wel heeft een tijd een bevoegde leerkracht, mevr. Van Kleef, pro deo dit onderwijs gegeven. De overheidsvergoeding voor dit onderwijs liep altijd via het betreffende kerkbestuur omdat deze officieel in de leerkracht voorziet. Het RK kerkbestuur, de pastoors en decanaat redeneerden: "Wie RK onderwijs wil, komt maar naar de RK school". Aldus enkele geïnterviewden. Een rol zou volgens Jan Out hierbij ook gespeeld hebben dat VOO op gegeven moment, tegen de afspraken in, huis aan huis wervingsmateriaal had verspreid. Dit werd gevoeld als het aanslingeren van een nieuwe schoolstrijd, iets dat nog erg gevoelig lag.

Schoolstrijd was in wezen ook de achtergrond tegen welke een prille samenwerking tussen schoolbesturen, VOO en schoolleiding in het Onderwijs Contact Orgaan (OCO) gestrand is. Het OCO poogde zaken te regelen met een gemeenschappelijk belang, als eerste met succes een gymnastiekleraar voor alle scholen. Een vertrouwensbreuk onder de leden uit schoolbesturen en VOO, door tegenstrijdige adviezen aan de politiek m.b.t. de realisatie van de Commissie Onderwijs, was het einde van het OCO. In een stekelige raadsdiscussie strandde het voorstel van Progressief Eemnes voor zo'n commissie. Te nadrukkelijke identificatie hierdoor van het openbaar onderwijs met Progressief Eemnes (bundeling van linkse partijen), dat verweten werd de politiek in de school te halen, heeft vermoedelijk een rol gespeeld. [17] De prijs van de "polarisatie" uit die tijd. Uit aantekeningen van VOO blijkt dat er dringend

Schoolfoto van de eerste leerlingen van de OLS Zuidwend in 1969, klassen 1 t/m 6.
Vooraan vlnr: Monique Liem, Silvia Carron, Karin Greve, Hans Monnickendam, Frankwin van Kleef, Henk Nobbe, Frank Bakker, Michelle en Maaike Nieuwenhuis, Erik Niehaus, Marco Hulscher.
Tweede rij vlnr: Margo Blokland, Susanne Hulscher, Bas van der Schaaf, Jeroen Flink, Wim Schuurman, Olivier Carron, Marjan en Roel Hessing, Brigitte Bakker, Sandra Klaver.
Derde rij vlnr: Addie Verhoeven, Michiel Meijer, Andree van der Wal, Jeffrey en Humphry Engel, Dan Greve, Guillaume Carron, Hans Nobbe, Wilma van Raay, Aimee van Kleef.
Achterste rij vlnr: Karin Mulder, Mirjam Klaver, Henk Baillee, Walter Eerdmans, Jesse Flink, Wim van der Wal, Erik van Kleef, Onno Meijer, Wouter Pool, Kees-Jan Veth (die zich alle namen wist te herinneren), Charles van der Wal

aangeraden is om geen pressiegroep te zijn en afstand te houden tot politieke partijen. De openbare school moest een school zijn voor allen. De schoolleiders, Fred Mol, Jan Out (RK) en Kees van Rijsdam (PC), een jonge generatie, zijn in goede harmonie doorgegaan, al was het alleen maar om te voorkomen dat met Sinterklaas er twee goedheiligen uitgezwaaid werden op de hoeken van Korenschoof / Ploeglaan en Raadhuislaan. Ook een zaak van geloof.

De volgende keer zullen we dit drieluik besluiten met hoe de Zuidwend en Zwaan Kleef Aan tegen de klippen op groeiden en springplank waren voor de Hink Stap Sprong.

Jaap Groeneveld
14 Augustus 2000

Bronvermelding:

[1] Vragenlijst dd 27 Maart 1963 opgesteld door de heer J. van Tinteren. [VOO]
[2] Brief van de heren A.G. Frisch en G.H. Mulder dd 5 Sept. 1963. [VOO]
[3] De Laarder Bel en Het Vrije Volk m.b.t. de raadsvergadering van 3 nov. 1963.
[4] Notitie van gesprek voorz. en secr. VOO Eemnes met HH Van Tinteren (PVDA) en Stoffel (VVD) op 26-8-1968. [VOO]
[5] Notities secr. Oudercommissie van O.K.S. Zwaan Kleef Aan. [OBS].
[6] Brief van C.F van Vliet te Soest dd 12 Dec. 1966 aan W. Prins i.v.m. oprichting Afdeling Eemnes van Volksonderwijs en lijst van leden in Eemnes. [VOO]
[7] Jubileumboek 10 jaar Zuidwend - Zwaan Kleef Aan, 1969 - 1979. [HKE]
[8] Notulen van eerste ouderavond van O.K.S. Zwaan Kleef Aan, 29 okt. 1968. [OBS]
[9] Notities dd 23 Nov. 1967 van mevr. N. Prins en brief dd 26 Nov. 1967 van VO aan W. Prins m.b.t. bouwplannen O.L.S te Eemnes. [VOO]
[10] Notities VO dd 26-8-1968 (gesprek met HH van Tinteren en Stoffel), dd 29-8-1968 (gesprek met bureau VO), dd 30-9-1968 (raadsvergadering) en 31-8-1968 (tel. gesprek met mej. Luyn). [VOO]
[11] Brief dd 31 aug. 1968, van VOO Eemnes, aan het bestuur van de P.C. Lagere School. [VOO]
[12] Brief dd 31-8-1968 van VOO Eemnes aan burg. De Bekker. [VOO]
[13] Brief dd 9 sept. 1968 van burg. De Bekker aan VOO Eemnes. [VOO]
[14] Brief dd 12 sept. 1968 van Philips Telecommunicatie Industrie, afd. Sociale Zaken, aan B&W Eemnes. [VOO]
[15] Brief dd 28 mei 1969 van de heer J. Barendrecht aan VOO Eemnes. [VOO]
[16] Jubileum-nummer 25 jaar De Zuidwend, 1969-1994. [HKE]
[17] Gooi- en Eemlander 11-12-1973

[HKE] Aanwezig in Bibliotheek van Historische Kring Eemnes.
[OBS] Archief Oudercommissies Openbare Basisschool De Zuidwend, inclusief Zwaan Kleef Aan.
[VOO] Archief Vereniging Openbaar Onderwijs, Afd. Eemnes (Met dank aan familie P. Scholte.)

Diavoorstelling door Gijs Elsinga

Op **vrijdag 3 november** 2000 wordt de gebruikelijke Herfstavond van de Historische Kring gehouden. Het onderwerp is: ***Bijzonder mooie plekjes in Eemnes.***
Aanvang 20.00 uur in het Hervormd Centrum. Toegang voor leden gratis.
Deze keer spreekt op de herfstavond weer eens iemand uit het dorp zelf, aan de hand van eigen dia's. Mensen die hier al wat langer wonen zullen zich herinneren, dat zij de ansichtkaarten van Eemnes kochten in de kruidenierswinkel / drogisterij op Molenweg 8, de zaak van de Gebroeders Elsinga. Dat waren haarscherpe zwart / wit foto's van karakteristieke punten in Eemnes. De winkel is al gesloten sedert 1984, maar Gijs heeft zijn fotografiehobby voortgezet. Hij heeft nu een prachtige collectie kleurendia's van Eemnes en vertelt daar verhalen bij, waaruit de liefde blijkt voor ons dorp en de naaste omgeving. Sommigen hebben er al wat van gezien, onder andere over de polder en oudere inwoners. Zij zijn erg enthousiast. Komt allen kijken en luisteren.

Rom van der Schaaf
Secretaris

6 FM en het web

Iedereen praat over het internet, wellicht heeft u er kennis mee gemaakt.
6FM heeft reeds een webadres; www.6FM.nl en een eigen plein (plaza) is in oprichting.
Zij willen hier een bundeling maken van alle buurt en verenigingsactiviteiten in de BEL gemeenten.
Naast deze informatie over uw "dorpsgenoten" heeft dit internetadres ook een ander voordeel, zo kun je in het buitenland zelfs op de hoogte blijven van er in Eemnes gebeurt. Via 'real-radio' kan je wereldwijd naar 6FM luisteren.

Radio 6fm zoekt ook nog enthousiaste vrijwilligers. Kijk op internet www.6FM.nl
Redactie adres:
6FM – Postbus 1977 – 1200 BZ Hilversum. Fax: 035 7723567

Met veel luisterplezier

Hugo Vermaas.

Wie doet er mee?
Wie weet er van?

Rubriek waarin staat met welke onderzoeken en projecten onze leden bezig zijn. Iedereen die erin geïnteresseerd is om mee te doen en die kan helpen aan materiaal kan contact opnemen met de desbetreffende personen:

Livia van Eijle, Geuzenweg 284, Hilversum, tel. 5882835
is bezig met:

- klederdrachten van Eemnes en omgeving. Wie helpt mee uit te zoeken wat er vroeger in Eemnes aan klederdrachten gedragen werd. We hebben heel mooie inventarisatie-formulieren. We zoeken alleen nog een paar mensen erbij om ze in te vullen. Dit met de kleding in de hand of aan de hand van oude foto's.

Wie helpt?

Wiebe van IJken, tel. 5389367
Bertie van Wijk-Blom, tel. 5314689
Henk van Hees, tel. 5389849
zijn bezig met:

- het aanleggen van een verzameling bidprentjes van mensen die in Eemnes gewoond hebben. U kunt ons al een plezier doen wanneer u de mogelijkheid biedt om kopietjes te laten maken van uw bidprentjes.

Henk van Hees, Kerkstraat 15, tel. 5389849
Bertie van Wijk-Blom, Raadhuislaan 39, tel. 5314689
zijn bezig met:

- de familie van ('t) Klooster
- smeden in Eemnes en hun familierelaties, o.a. familie V.d. Bergh, Evers, .d. Hengel, Bangert.

Gevraagd: o.a. familieverhalen, foto's, familieberichten.

TUINCENTRUM GEBROEDERS
DE BRUIN

Gaat het om de tuin,
dan ga je naar
de Bruin

Gooiergracht, Laren Tel.: 035-5382069

drukkerij
Image Team
...geeft kleur aan uw communicatie

Bramenberg 11
3755 BV Eemnes
035-538 02 21

- digitale vormgeving
- offsetdrukkerij
- afwerking

Internet: www.imageteam.nl
E-mail: drukkerij@imageteam.nl

welkoop

Groen&Doen

Als het aan
Welkoop ligt
tuiniert u
het hele jaar

Wij hebben
de tuinartikelen

WAKKERENDIJK 128D - EEMNES - TELEFOON 5314486

We zijn net zo thuis in de buurt als u

De Rabobank is een bank met een idee. Het idee dat je samen sterk bent. De Rabobank heeft als geen ander een tradtie van samenwerken en bouwen aan relaties. Het is een bank vàn mensen vóór mensen. Dat merkt u al snel in het persoonlijke contact. Elke Rabobank staat midden in de samenleving. Daarom zijn we vaak betrokken bij activiteiten in het bedrijfsleven, verenigingen en scholen. We weten wat er leeft, ook als het niet om bankzaken gaat. Kortom, we zijn een bank die net zo thuis is in de buurt als u.

Rabobank

Eemnes, Braadkamp 15, telefoon (035) 539 56 00